KARYS

BIRŽELIS
Nr. 5 1954

KAINA 50c.

KAIMAS AUKŠTAIČIUOSE

STONY BROOK LODGE

Kambariai atostogoms

Gražus Restoranas

Kokteilių Menė

Quaker Path, **Stony Brook,**
LONG ISLAND, N. Y.
Tel.: Stony Brook 7-0586

Vedėja MRS. LAPĖ

LIETUVIŲ AUTOMOBILIŲ PREKYBA

HARMONY MOTORS

Dabar jau didelis pasirinkimas įvairiausių firmų automobilių (Buick, Dodge, Chrysler, Oldsmobile, Chevrolet, Pontiac, Plymouth, Ford ir kt.)
Kiekvienam mūsų automobilių pirkėjų duodamas mašinos leidimas nemokamai

Išmokome nemokančius važiuoti

Parduodame išmokėjimui prieinamesnėmis sąlygomis

HARMONY MOTORS

T. Šlutas, J. Talandis ir S. Zubkus

5805-07 So. Western Ave., Chicago, Ill.

Telefonas: REpublic 7-6480

JONAS BUDRIKAS

Jaukus lietuviškas restoranas ir valgykla, biliardas ir stalo tenisas. Įvairūs gėrimai, šalti ir šilti užkandžiai. Tremtinių mėgstamiausia vieta. Erdvi salė įvairiems parengimams.

1442 SO. 49-TH CT., CICERO 50, ILL.
TEL. TOwnhall 3-9472

LAIDOTUVIŲ DIREKTORIUS

6812 SO. WESTERN AVE., CHICAGO, ILL.
Telefonas Grovehill 6-0142
1410 CO. 50th AVE., CICERO, ILL.
Telefonas TownHall 3-2109

KOPLYCIOS VISOSE MIESTO DALYSE

ANTHONY B. PETKUS

VIENYBĖ

Amerikos lietuvių savaitraštis
Eina nuo 1886 m.
Redaktorius leidėjas
JUOZAS TYSLIAVA
Prenumerata metams $5.00
412 Bedford Ave., Brooklyn 11, N. Y.

ANTANO VAITKAUS
ir
ANTANO NUOBARO

MĖSOS ir MAISTO
KRAUTUVĖ

449 Grand Street, Brooklyn 11,N. Y.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

KU biblioteka
093 00523478 5

Įsteigtas Lietuvoje 1919—Nepriklausomybės kovų—metais

KARYS

Atgaivintas Jungt. Amerikos Valstybėse 1950 metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 5 (1299) BIRŽELIS — JUNE 1954

TAU, TĖVYNE, MŪSŲ KANČIOS IR GYVYBĖ!

KUN. DR. STASYS VALIUŠAITIS

Rodos, tik vakar apleidome savo Tėvynę, rodos, tik vakar palikome prie kiemo vartų parymusią, apsiašarojusią motinėlę, žilagalvį tėvelį, neramiai žiūrintį į tamsėjantį dangų brolį, geltonkasę seselę. Rodos, taip neseniai gyvenome Tėvynėje. Tenai kūrėme naują gyvenimą, žengdami sparčiais žingsniais į subrendusių tautų gretas. Rodos, lyg vakar skambėjo sutartinė, beverčiant šienelį. Rodos, dar vakar jautėmės laimingi, dirbom ir tikėjom, kad Vasario 16-sios užžiebtas žibintas švies amžinai.

Tu man žydėt žadėjai visą rytą,
Tu man žydėt žadėjai visą dieną
Ir pro langelį, vėtrų užpustytą,
Ir pro rudens, pro pilką mėnesieną . . .

Deja ! . .

Tu man žadėjai . . . Pažadus pamynė
Purvais suterštos svetimųjų kojos,
Ir vėl ir vėl mes raudanti Tėvynė
Gyvi tik prošvaistėj kitų dienų rytojaus.

B. Brazdžionis

Tiesiog sunku įsivaizduoti, kad gražiausios birželio dienos galėtų būti vadinamos baisiomis. Deja, lietuviams birželio mėnuo nuo 1940 metų tapo ne tik baisiu, bet tragiškiausiu, nes kaip tik tada tūkstančiai kentėjo kalėjimuos, tūkstančiai žuvo bolševikų siautėjimo metu, tūkstančiai nekaltų kūdikių, moterų, senelių duso užkaltuos vagonuos.

Už ką jie kentėjo ir kenčia, už ką jie žuvo ir tebežūva? Štai jų atsakymai lapeliuose, iš vagonų išmestuos: "Tau, Tėvyne, mūsų kančios ir mūsų gyvybė! Mes žūstame už tautos laisvę! Mes žūstam, kad Tėvynė gyventų, kad jūs pasiliekantieji būtumėt laisvi. Branginkite, gerbkite, saugokite ir ginkite ją. Tas nevertas lietuvio vardo, kurs nekovoja už ją, kurs negina jos."

Laisvė brangiausia Aukščiausiojo dovana. Kovojąs už laisvę, yra didvyris. O pralietas kraujas ir kritusiųjų kovoje aukos yra tikriausias laidas į laimėjimą. Pirmieji krikščionys sakydavo, kad kankinių kraujas yra krikščionybės sėkla. Tai tinka ir mūsų kovojančiai tautai. Pralietas kraujas ir iškentėtos kančios yra laisvės ir mūsų tautos garbės sėkla.

Tos didvyriškos tautos kovos pasėkos jau aiškėja ir stebina pasaulį mūsų naudai. Jei šiandien Lietuvos byla dar nėra iškelta Jungtinėse Tautose, tai tik dėl to, kad šio atominio amžiaus žmonijos sąžinė yra perdaug atbukus ir nejautri teisingumui. Metų metais kalbama apie teisingumą, o toleruojama didžiausia melagystė. Pasigendama tiesos, einama į derybas su šlykščiausia apgaule.

Mes negalime ginklu išvyti Tėvynę teriojantį priešą, bet turime toj kovoj dalyvauti tuo, kas šiandien mums prieinama, ir ypatingai privalome padėti Tėvynėje kovojantiems savo lietuvišku susipratimu, lietuvybės stiprinimu, Lietuvos vardo garsinimu. Galime ir privalome kovoti už Lietuvos laisvę, remiant laisvinimo kovą auka ir apeliuojant žodžiu į pasaulio sąžinę.

Junkimės prie giriose kovojančių partizanų. Parodykime savo darbu ir pasiaukojimu, kad esame tos pačios kovos draugai. Sekime jų pa-

KRUVINASIS BIRŽELIS

STASYS JAKŠTAS

Kiekvieną tautos šventę mūsų žemės balsas sukviečia mus bažnyčion ar salėn. Tada pamirštame kasdieninius darbus ir rūpesčius ir, prie vienas kito prisiglaudę, kaip rožančiaus poterėliai, meldžiame Dievą teisybės ir ryžtamės kovoti už savo tautos ir žmonių laisvę.

Birželis. Sėdime salėje, prieš akis pasistatę juodu kaspinu perrištą trispalvę. Kalbėtojas primena mūsų tautos žmonių: moterų, vyrų, senelių ir vaikų — trėmimą Sibiran.

Sėdime susimąstę, o mūsų širdies ir minties vaizdas veda mus nuo kalbėtojo į savo žemės, į Lietuvos kiekvieną kampelį.

Rodos, regime, kaip Lietuvos dulkėtais vieškeliais enkavedistas su išsigimėliais medžioja žmones. Čia grūda į sunkvežimį neščią moterį, ten su vaikų krūva motiną, kitur senelį ar senutę. Ir suklupdytus sunkvežimiuose veža ir veža... Veža "savanorius" į plačią tarybos tėvynę, kad tautos sūnų ir dukterų krauju palaistytų Raudonąją Žemę! Salėje ramu. Žiūrėk, vienur verkia senutė, nes ji gavusi žinią, jog išvežti jos artimieji, kad tėviškė likusi tuščia, kitur sėdi nuliūdęs vyras, netekęs savo žmonos ir vaikų, vėl kitur susikaupusi našlaitė, nesulaukusi iš kalėjimo tėvo, svečiuos motina primena vaikams jų ties Černeve bolševiko buože užmuštą tėvą.

Visi, rodos, mato visą kraujuose ir ašarose paskendusią Lietuvą, niekšų naikinamą, liūdną ir gūdžią. "Viešpatie, atleisk niekšams, nes jie nežino ką daro,— atsidūsta visa salė. Mintyse, kaip filmoje, praeina prikėlę tautą aušininkai, varpininkai, apgynę Lietuvą savanoriai ir kariai, širdį net nusmelkią paregėti bočių žemės sargai — partizanai.

O mes?!.. Mes dažnai pagailime rūbo vargstantiems broliams, dolerio laisvės kovai, atstumiam su mumis keliaujantį sveikatos netekusį invalidą, dergiam artimą, išsižadam lietuvio vardo, dažnai išsigąstam savojo gimtojo Žodžio. Ką gi mes darome nuo minėjimo ligi minėjimo? Maža, arba nieko. Taigi, jaučiame, kad mes nekovotojai. Net gėda salėje sėdėti greta tų, kurie ir žodžiais ir darbais degina mūsų širdį.

Pagaliau regime, kaip po daugelio metų, vargų ir kančių, kaip paukščiai pavasarį, visais tremties keliais grįžta ištremtieji, kaip jie, drauge su kovą laimėjusiais tėvynės partizanais, klaupiasi prieš Aušros vartų švenčiausiąją Panelę, bučiuoja žemę ir kaip po maldos ramūs skirstosi ieškoti savo namų ir sodybų...

Kalbėtojas baigia kalbą: seserys ir broliai, nelikime ir mes nuo partizanų, kovokim už Lietuvos laisvę didvyrių ir bočių pavyzdžiu. Būkim didvyriais savo šeimose, aplinkoje ir visame gyvenime. Būkime broliais savo tarpe, mylėkime pavargusį ir artimą. Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!

---

vyzdžiu. Mylėkime Lietuvą, kaip jie ją myli. Nemanykime, kad jie nelaukia mūsų pagalbos, kad nesidžiaugia mūsų žygiais, kad jie neliūsta dėl mūsų nesantaikos, pešiojimosi, demagogijos. Kažin ar jie nepradėtų prarasti viltį į pergalę, jei sužinotų, kad čia—laisvame pasaulyje—yra tokių lietuvių, kurie jau suskubo pamiršti ne tik Lietuvą, bet ir savo kalbą, kad čia atsiranda net tokių, kurie žemina tai, kas per šimtmečius lietuviui brangu ir šventa, už ką tūkstančiai guldė galvas ir dar tebeguldo. Kažin ar jie tada nepažymėtų tokių Kaino prakeikimo ženklu, kažin ar tokių nepasmerktų, neišsižadėtų, kaip tautos išdavikų, neturinčių teisės savo purvinomis kojomis paliesti šventą, krauju aplaistytą Lietuvos žemę.

Šiandien kiekvienas lietuvis, kurio gyslose teka protėvių kraujas, turi būti pasiryžęs aukoti už savojo krašto laisvę viską, neišskiriant nei savo gyvybės.

Gyvenkime Lietuvos laisvės mintimi. Su ja eikime į sunkius dienos darbus, su ja ir iš jų grįškime. Pasitikėkim Aukščiausiuoju, nes Jis valdo tautas. Jis nužemina galinguosius ir pakelia silpnuosius.

Jonas Nevardauskas

FOTOGRAFIJA

Tave kai paimu į rankas,
Tu vis aiškesnė man darais.
Pro mirtį, gaudžiančias patrankas,
Tave nešiausi siaubo vakarais.

Tave sušlapusią per liūtis
Prie žiburėlio džiovinau.
Tolyn per užtvaras ir kliūtis,
Kaip savo laimę gabenau.

Esi nublukusi, mažutė,
Bet širdyje esi gyva.
Taip noris su tavim pabūti,
Kur paraśyti žodžiai — Lietuva...

PRISIMINKIME GARBINGĄSIAS GRETAS

Šiemet daugumui Lietuvos kariuomenės dalinių sukako ar sukaks 35 metai, kai jie buvo įkurti. Šiandien tų dalinių nebėra, priešas juos išdraskė, bet jų atminimas tebėra gyvas Lietuvos miškuose narsiųjų partizanų gretose ir mūsų, išblaškytų po visą pasaulį, tremtinių širdyse.

Nepriklausomybės laikais "Karys" šauniai paminėdavo mūsų dalinių sukaktis padidintais savo numeriais arba atskirais priedais. Šiandieninė būklė tai padaryti neleidžia. Taigi nors labai trumpai, nors keliomis eilutėmis prisiminkime tuos mūsų dalinius, kuriems jau sukako 35 metai. Neleiskime žūti mūsų tradicijoms.

1 PĖST. D. L. K. GEDIMINO PULKAS

1918 m. lapkričio 1 d. karininkas Grigaliūnas-Glovackis pradėjo pulką organizuoti Vilniuje. 1918 m. lapkričio 23 d. oficialiai paskelbtas pulko organizavimas ir pulko vadu paskirtas karininkas Galvydis-Bykauskas. 1919 m. spalio 30 d. pulkas gavo D. L. K. Gedimino vardą.

Pirmųjų pulko kautynių metu pulkui vadovavo karininkas Antanas Juozapavičius. 1919 m. vasario 13 d. jis žuvo Alytuje, kautynėse su bolševikais. Tai pirmoji mūsų kariuomenės auka iš karininkų tarpo.

2 PĖST. D. L. K. ALGIRDO PULKAS

1918 m. gruodžio 5 d. karininkui Liatukui įsakyta kurti 2 pėst. pulkas. Nuo 1918 m. gruodžio 24 d. pulką kūrė ir jam vadovavo karininkas Grigaliūnas-Glovackis. 1919 m. gruodžio 5 d. pulkas gavo D. L. K. Algirdo vardą. Kovose už Lietuvos nepriklausomybę pulkas turėjo daugiausia aukų žuvusiais karininkais ir kareiviais.

3 PĖST. L. K. VYTAUTO PULKAS

1919 m. gegužės 4 d. karininkas Liatukas Raseiniuose pradėjo kurti pulką iš atvykstančių savanorių. Į pulką buvo įlietas ir Šiaulių batalijonas. 1920 m. vasario 16 d. pulkas gavo D. L. K. Vytauto vardą.

4 PĖST. L. K. MINDAUGO PULKAS

1918 m. gruodžio 30 d. vyriausybė pavedė karininkui Variakojui sudaryti Panevėžio srities apsauga. 1919 m. sausio 7 d. ši apsauga pavadinta Panevėžio srities apsaugos būriu, kovo 22 d. Panevėžio atskiru batalijonu, o lapkričio 1 d. 4 pėst. pulku. 1919 m. gruodžio 29 d. gavo L. K. Mindaugo vardą.

5 PĖST. D. L. K. KĘSTUČIO PULKAS

1919 m. kovo 2 d. vyriausybė įsakė karininkui Škirpai organizuoti atskirą batalioną. Kovo 5 d. į batalioną atvyko iš Kauno karo komendantūros dvi pėstininkų kuopos, antrasis gusarų eskadronas ir kulkosvaidininkų. Visa tai sudarė batalijono užuomazgą. 1919 m. birželio 20 d. batalijonas pavadintas Vilniaus batalijonu, o lapkričio 10 d. 5 pėst. pulku. 1920 m. vasario 13 d. pulkas gavo D. L. K. Kęstučio vardą.

6 PĖST. PILĖNŲ KUN. MARGIO PULKAS

Šis pulkas sudarytas iš 2 pėst. pulko 1 batalijono. Tuo būdu ir šio pulko pradžia buvo laikoma 2 pėst. pulko įskūrimo data, būtent, 1918 m. gruodžio 5 d. Nuo 1919 m. birželio 15 d. jis vadinosi Atskiro Marijampolės batalijono vardu, o nuo gruodžio 5 d. gavo 6 pėst. Pilėnų Kunig. Margio pulko vardą.

7 PĖST. ŽEM. KUN. BUTEGEIDŽIO PULKAS

1919 m. sausio 9 d. Kauno karo komendantūroje buvo sudaryta kuopa, kuri greit išaugo į batalioną. 1919 m. liepos 1 d. minimas batalijonas buvo išskirtas iš Kauno karo komendantūros ir pavadintas Kauno batalijonu, 1919 m. gruodžio 8 d. pavadintas 7 pėst. pulku ir 1920 m. sausio 9 d. gavo Žemaičių Kunigaikščio Butegeidžio vardą.

8 PĖST. KAUNO KUN. VAIDOTO PULKAS

1919 m. gegužės 12 d. vyriausiojo karo vado įsakymu karininkui Kubiliui buvo įsakyta sudaryti Ukmergės batalioną. 1919 m. gruodžio 10 d. batalijonas pavadintas 8 pėst. pulku, o 1920 m. vasario 16 d. gavo Kauno Kunigaikščio Vaidoto vardą.

9 PĖST. L. K. VYTENIO PULKAS

1918 m. gruodžio mėn. vokiečiams pasitraukus iš Joniškėlio apskrities komitetas organizavo lietuvių miliciją. Tas darbas buvo pavestas karininkui Kazilevičiui. 1919 m. sausio 22 d. bolševikams užplūdus, milicija du mėnesius negalėjo veikti. Tų pat metų kovo 22 d. milicija Joniškėlyje nuginklavo bolševikų "8 Žemaičių pulką" ir įsigijo ginklų.

1919 m. balandžio 5 d. Joniškėlio milicija sudarė apsaugos štabą, kuris suderintu atskirų būrių veikimą. Nuo to laiko apskrities milicija pradėjo vadintis partizanais. Vyriausybė šiuos partizanus pavadino atskiru partizanų batalijonu. 1919 m. birželio 20 d. minimas batalijonas buvo pavadintas Joniškėlio batalijonu, o gruodžio 10 d. 9 pėst. pulku. 1920 m. kovo 1 d. pulkas gavo Lietuvos Kunigaikščio Vytenio vardą.

10 PĖST. MARIJAMPOLĖS PULKAS

1919 m. birželio 20 d. vyr. karo vado įsakymu iš 1 pėst. pulko buvo išskirtas 3 batalionąs ir pavadintas 1 atsargos batalijonu. 1920 m. rugpiūčio 1 d. batalijonas pavadintas 10 pėst. pulku, o tų pat metų spalio 14 d. — 10 pėst. Marijampolės pulku.

Šio rašinio pabaiga bus kitame numeryje.

JIE VEDĖ MUS SUŠAUDYTI

JONAS RUOKIS

Lygiai prieš 35 metus jau buvau tik per plauką nuo mirties. Vokiečiai norėjo mane supyškinti, bet vokiečiai ir išgelbėjo. O šita mano mirties ir prisikėlimo istorijėlė buvo visai trumpa.

1919 m. birželio mėn. Šiauliuose dar tebebuvo vokiečių. Kaikurie jų daliniai buvo padorūs, bet kiti labai priešiškai nusiteikę lietuvių atžvilgiu. Ypač neramiausi buvo "spartakų" (vokiečių komunistų) daliniai. Jie nuolat grasė Šiauliuose besiorganizuojantiems lietuvių daliniams.

Pagaliau 1919 m. birželio 19—20 d. neramusis vokiečių gaivalas Šiauliuose sukilo ir nuginklavo lietuvius kareivius. Nenuginkluoti liko tik komendantūra ir kulkosvaidininkai. Keliolika lietuvių kareivių žuvo ir buvo sužeistų. Kiek vokiečių žuvo—nežinia.

Tą naktį aš buvau sargyboje pašte. Mūsų sargyba susidėjo iš 3 sargybinių ir sargybos viršininko. Lietuviai jau buvo įspėti vokiečių komendantūros, kad neramusis gaivalas ruošiasi pulti. Mūsų komendantūra apie tai įspėjo mūsų sargybą pašte.

Naktį mieste prasidėjo šaudymas. Kadangi Šiaulių batalijonas daugiausia susidėjo iš jaunų kareivių, dar kariškai neparuoštų ir menkai ginkluotų, todėl vokiečiams pavyko juos nuginkluoti ir išblaškyti.

Prieš rytą vokiečiai užpuolė ir mūsų sargybą pašte. Mums keturiems gintis prieš tirštą vokiečių masę buvo neįmanoma. Vokiečiai mus nuginklavo ir suėmė.

Vokiečiams susidorojus su mūsų sargyba, staiga šv. Petro ir Povilo bažnyčios pusėje suklegėjo kulkosvaidis. Vienas vokiečių iškišo pro langą galvą pasidairyti, kur šaudoma. Tą akimirką iš kažkur atlėkė kulka ir pro langą žiūrėjusiam vokiečiui įsmigo į galvą. Vokietis lange sukniubo ir tuojau mirė.

Pašte buvę vokiečiai pasiuto. Savo tarpe pradėjo klergėti ir ginčytis, ką daryti su mumis. Dauguma nutarė mums atkeršyti už jų draugo mirtį. Keletą iš savo tarpo paskyrė mus nusivaryti prie mieste esančio ežero ir ten sušaudyti.

Varosi mus ežero link. Rodos, išgelbėjimo nebėra, nes mūsiškiai nugalėti. Tačiau, laimė! Staiga iš vienos gatvės kampo išlindo keletas vokiečių žandarų. Jie, pamatę mus, atstatė šautuvus į vokiečių kareivius ir suriko: "Rankas aukštyn!"

Mūsų budeliai šautuvus numetė ir pakėlė rankas.

Vokiečių žandarai, išgelbėję mus iš spartakininkų, palydėjo mus iki pat mūsų kareivinių vartų.

Kareivinėse neilgai tebuvome. Vėl buvome pasiųsti į tarnybą, į Frenkelio odų dirbtuves, kur tuomet buvo Šiaulių batalijono būstinė. Reikėjo eiti sargybas ir sutvarkyti žuvusius. Žuvusiųjų radome septynis mūsų kareivius, jų tarpe ir savo draugą Juozą Skarą, kilusį iš Nausėdų kaimo, Darbėnų valsč., Kretingos apskr. Vyras buvo stambaus kūno sudėjimo, bet labai lėtas, šalto būdo.

Nors batalijonas daugiausia susidėjo iš jaunų kareivių, kurių dauguma neturėjo nei ginklų, nei karinės aprangos, bet, matyt, senųjų kareivių saujelė gynėsi atkakliai. Vokiečių masės, žinoma, negalėjo atlaikyti, nes ir šaudmenų neperdaugiausia turėjo.

Sutvarkę žuvusius, buvome paskirti sargybon, nes miesto gyventojai pradėjo plėšti nebesaugomus karinius sandėlius. Sargyba mainėsi kas dvi valandos.

Stovime sargyboje dvi, tris, ir pagaliau keturias valandas, bet mūsų niekas nepakeičia. Susirūpiname. Vienas pasiliekame sargyboje, o kitas nubėga į sargybos būstinę viršininko ieškoti. Ogi tuščia! Jokio kario ir visoje batalijono būstinėje. Tik visos patalpos pilnos miesto civilių, kurie jieško ką galėtų pasigrobti. Iš civilių sužinome, kad mūsų kariai traukiasi iš miesto.

Pavojinga ir mums pasilikti. Skubame į savo kareivines. Randame komendantūrą jau pasiruošusią iššygiuoti. Buvo sužinota, kad į Šiaulius atvyksta dar daugiau vokiečių spartakininkų ir jie iš nauja puls lietuvius karius. O gintis mūsų jėgos buvo persilpnos.

Pasirodo, sargybos viršininkas, kitas sargybas nuėmęs, mus pamiršo. Mat, buvome nuošaliausiai nuo viršininko akių pastatyti.

Nužygiavome į Kuršėnus ir ten prabuvome apie savaitę. Paskui vėl grįžome į Šiaulius. Savo kareivines radome tvarkoje, neišplėštas, nes jas visą laiką saugojo vokiečių komendantūros sargybos. Komendantūros dalinys neprisidėjo prie spartakininkų.

RUSIJA VISADA LIETUVAI REIŠKĖ MIRTĮ

Dabar okupantų tarnai Lietuvoje nesigėdija teigti, esą, Lietuvos pavergimas Rusijos valdžion — lietuviams turėjęs didelės naudos. Tačiau pažvelgkime į rusų okupacijos, trukusios net 120 metų, faktus ir iš tikrųjų pamatysime visai kitą vaizdą.

Pagrindinė priežastis, kuri skatino Rusijos autokratus pasmaugti Lietuvos ir Lenkijos bendruomenę, buvo tai, kad lietuvių ir lenkų konfederacija buvo laisvės švyturys, viliojęs maskolių baudžiauninkus. Rusijos vyriausybė tą faktą pripažino netgi savo diplomatinėse notose.

Iš tikrųjų. Neužmirškime, kad Lietuvos ir Lenkijos bendruomenė buvo vienintėle demokratine santvarka pagrįstas dviejų valstybių telkinys. Apie visuotinę piliečių lygybę anais laikais dar nebuvo kalbos ligi prancūzų revoliucijos pradžios. Viešpatavo monarchai. Niekur Europoje dar nevaldė plačiosios masės, tik kai kur bajorai ir miestai turėję šiek tiek savivaldos. Tačiau Lietuvoje ir Lenkijoje valdžią turėjo gausus bajorų luomas, o miestai irgi naudojosi savivalda. Bajorystė buvo paveldima ir nėjo iš valdovo malonės. Bajorų buvo ir bežemių ir visiškų skurdžių, Lietuvoje vadintų plikbajoriais. Tačiau politiniame gyvenime visi bajorai nežiūrint jų turto stovio turėjo lygias teises. Bajorai rinkos sau valdovą, teisėjus ir vietinius valdininkus ir, be to leido įstatymus. Seime dalyvavo ir miestų atstovai, turėję balsą svarstant miestų reikalus. Mokesčius skyrė ne valdovas, bet seimas. Kariuomenė buvo iš apmokamų samdinių. Visuotinos mobilizacijos, nei rekrūtų sistemos Lietuvoje nebuvo. Pavietų arba apskričių seimeliuose dalyvaudavo visi bajorai, kurie rinko atstovus į Seimą. Miestų savivaldybių rinkimuose dalyvaudavo visi miestiečiai. Yra faktas, kad niekur kitur politiniuose rinkimuose nedalyvaudavo tokios žmonių masės, kokios dalyvaudavo Lietuvoje ir Lenkijoj. Tai buvo platūs pagrindai moderniškai demokratijai.

Rusams pasisavinus didžiąją Lietuvos dalį, bajorai ir miestai neteko valdomosios galios. Visus valdininkus skyrė caras. Rusų okupacija iš karto atėmė pusmilioninei rinkėjų masei visas politines teises, atėmė balsą dalyvauti valdžioje. Bajorai virto privilegijuoti rusų caro vergais: tik bajorai galėjo būti rusų karininkais, jų neėmė į rekrūtus ir negalėdavo rykštėmis nuplakti, bet krašto valdyme bajorai neteko balso. Be to, rusai iš karto stengėsi atimti bajorystę vargingiesiems bajoriškos kilmės žmonėms. Bajorai tegalėjo būti caro tarnai, bet ne krašto šeimininkai. Taigi, Lietuvos prijungimas prie Rusijos reiškė mirtį politinėms Lietuvos savivaldos papročiams.

Lietuva turėjo vieną seniausių universitetų, būtent, Jėzuitų Akademiją Vilniuje, įsteigtą Stepono Batoro laikais, būtent, 1579 m. Be kiek senesnio Jogailos universiteto Krokuvoje, tai buvo vienintėlė aukštojo mokslo įstaiga didžiuos Rytų Europos plotuose. Maskolijoj universitetas atsirado pora šimtmečių vėliau. Deja, 1832 m. rusai uždarė pustrečio šimtmečio Rytų Europą švietusį universitetą Vilniuje, ir vertė lietuvius ieškoti mokslo Rusijoj, nepalyginamai žemesnės kultūros krašte. — Jau nuo Jogailos ir Vytauto laikų, Lietuvos jaunuoliai mokėsi Vakarų Europos universitetuose, ir Lietuvos parapijose veikė pradinės mokyklos bei kelios akademijos. 1773 m. Lietuva ir Lenkija sudarė savo valstybines Edukacines Komisijas, tai yra pirmąsias švietimo ministerijas pasaulyje. Visose Lietuvos parapijose veikė pradinės mokyklos ir sukurta 25 gimnazijos, liceiai. Rusams užgrobus Lietuvą, parapijinės mokyklos daug kur išnyko, daugelis gimnazijų užsidarė jų tarpe garsioji Kražių akademija. Kai rusai uždraudė netgi lietuvišką spaudą lotyniškomis raidėmis, vyskupo Valančiaus raginimu pradėjo veikti slaptos "vargo mokyklos" — motinos vaikus mokė skaityti prie varpstelio ir kaimuose atsirado daraktoriai. Per daugelį dešimtmečių lietuviai neleido vaikų į rusiškas mokyklas, kol jie nepramoko laisvai lietuviškai skaityti ir rašyti. Tik slaptų lietuviškų mokyklų dėka Lietuva liko raštinga ir netgi šio šimtmečio pradžioj užėmė ketvirtą raštingumo atžvilgiu vietą Rusijos imperijos ribose — po Suomijos, Estijos ir Latvijos. Rusų masės liko neraštingos.

Lietuva sukūrė pirmąjį modernių laikų įstatymų kodeksą, būtent, 1529 m. Lietuvos Statutą. Rusijoj kodekso nebuvo ligi Petro Pirmojo laikų. Tačiau praeito šimtmečio ketvirtame dešimtmetyje rusai atėmė Lietuvai jos Statutą ir įvedė Rusijos Kodeksą. — Lietuvoje spaustuvės veikė nuo šešioliktojo amžiaus pradžios, o Maskvoje atsirado tik šimtmečiu vėliau. Lietuva vedė plačią tarptautinę prekybą, ir Lietuvos prekės buvo žinomos net Anglijoj ir Amerikoj. O rusai atkirto Lietuvą nuo jūros ir nuo Prūsų rinkos. Prekyba sunyko ir atiteko į kitataučių rankas. Skaudžiausia tai, kad rusai visam šimtmečiui sutrukdė tautinį atgimimą ir visiškai pavergė kaimo žmones. Tautinis atgimimas vėl buvo pradėjęs reikštis Alšėnuose ir Žemaitijoj, tačiau Mikalojaus pirmojo smūgiai užsmaugė lietuvių literatūrinį sąjūdį, o Aleksandro Antrojo ir Muravjovo laikais visai uždrausta lietuvių literatūra.

Tai tokie rusų "nuopelnai" Lietuvai. Tais "nuopelnais" netgi Korikas Muravjovas nedrįso didžiuotis.

DR. K. J.

Iš žuvusiųjų lietuvių kareivių dar prisimenu Liudą Tibaltą, Lietuvos vokietuką, kilusį iš Šiauliams artimos Kurtuvėnų apylinkės. Buvo šaunus vyrukas. Jį pražudė vokiečių kalbos mokėjimas. Jeigu būtų vokiškai nesupratęs, tikriausiai būtų mirties išvengęs.

Vokiečiams pradėjus pulti, Tibaltas su keliais kitais lietuvių kareiviais buvo mieste. Patruliavo jie ar kurį kitą uždavinį atliko. Pavojaus metu palindo po vienu tilteliu. Tuo metu pro šalį ėjo vokiečių riaušininkų grupė. Jie kažką kalbėjo, įžeisdami lietuvius. Tibaltas, kaip Lietuvos kareivis ir pilietis, įsižeidė ir įsikarščiavo:

— Tie... (lietuviškai nusikeikė) mus įžeidžia ir pajuokia! — Sušnibždėjo ir iškišęs galvą šovė į vokiečius.

Kliuvo vokiečiams ar ne — niekas nematė. Vokiečiai metė po tilteliu granatą, nukovė Tibaltą ir dar kaiką, o kitus sužeidė.

IŠ JOS SAUJOS PABIRO LIETUVIŠKOJI ŽEMĖ

1941 m. birželio 14 d. rytas Kaune, Žaliajame Kalne. Anksti prabundu. Į mano kambarį įbėga apdusus šeimininkė.

— Kęstuti, kas darosi mieste! — sušunka išgąstingu balsu šeimininkė. — Žmones veža, veža sunkvežimiais. Enkavedistai veža. Veža visus: ir inteligentus, ir darbininkus.

Staigi ir baisi žinia nupurto mane. Iš namų išeinu daug anksčiau. Sunkvežimių vis dar sutinku. Juose prigrūsta senų ir jaunų, ir mažų vaikų. Visų akys ašarotos. Kadangi ėjau per darbininkų gyvenamą rajoną, tai ir sunkvežimiuose daugiausia prigrūsta darbininkų.

— Tamstyti, čia tik liekanos važiuoja, tai atoslūgis. Žinai, kad būtum matęs, kas naktį dėjosi. Ūžė baisi išvežimų audra. — Pasakojo sutikta mano pažįstama Morta.

Vežamuosius sunkvežimiuose lydėjo ginkluoti enkavedistai. Lietuviai darbininkai į darbą ėjo nusiminę, galvas nuleidę ir nešnekūs. Eidami vienas kitam neištarė nė žodžio. Net paprasto pasisveikinimo "Labas rytas" neištarė.

Eidamas Kapsų gatve palei vieną paprastą namelį dar užtinku pasivėlavusius naktinius "svečius". Prie vartų stovi NKVD sunkvežimis, o iš namo išeina verkdama šeima su mažais vaikais. Kokių 70 metų senutė velka ryšulį ir pro duris išėjusi į kiemą griūva. Galva padėta ant ryšulio, visas kūnas trūkčioja, matyt, skaudžiai verkia, o abiem rankom graibo žemę. Rodos, nori pasiimti visą Lietuvos žemę drauge su savimi į Sibirą arba rasti žemėje ką nors stebuklingo, už ko nusistvėrus būtų neatplėšiama nuo gimtosios Lietuvos žemės.

Pribėga pora enkavedistų, už pažastų pakelia senutę ir velka sunkvežimio link. Senutė visai suglebus, akys užmerktos, pakeltos viršun. Rankos išskėstos. Iš jos saujų byra žemė, lietuviškoji gimtoji žemė. Sugriuvus, matyti, pasisėmė žemės, bet jos silpnos saujos nebeįstengė tvirtai suspausti. Žemė pabiro.

Enkavedistai senukę įvertė į sunkvežimį, lyg kokį maišą. Su šautuvų drūtgaliais pastūmė toliau į galą, kad padarytų vietos kitiems. Dar riebiai rusiškai nusikeikė, o senutė nesikėlė ir nejudėjo. Tik trūkčiojo jos kūnas.

Prie kito namo stovėjo dvi "katiušos" (atėjūnų rusų žmonos) ir kalbėjosi su viena vietine Lietuvcs ruse. Jos sekė tą šiurpų vaizdą. "Katiušos" juokėsi ir vietinei rusei kalbėjo:

— Kokie keisti ir kvaili tie lietuviai. Vežami verkia, alpsta, lyg juos sušaudyti vežtų. Juk kur nuveš, irgi žmonės gyvena. Pas mus Sovietų Sąjungoje įprasta iš vienos srities į kitą išvežti. Ten niekas neverkia. Va, dabar mus atvežė į Lietuvą, ir mes nė kiek neverkėme.

Lietuvos rusė plačiomis akimis pasižiūrėjo į "katiušas" ir nieko joms neatsakė. Matyt, ir ji nenorėtų iš Lietuvos į Rusiją važiuoti. O tos "katiušos", kad jos vežamos neverkia, akiplėšiškai melavo. Po savaitės, kai karui prasidėjus jos buvo savo vyrų karininkų išvežamos į Rusiją, net iš joms svetimo Lietuvos krašto į jų gimtąją, tai pats mačiau kaip tos pačios "katiušos" verkė beveik kruvinomis ašaromis.

Kitoje gatvėje vėl sutikau sunkvežimį pilną vežamųjų. Viduryje stovėjo stambus vyras, raudonosios milicijos uniforma, bet veidas lietuviškas. Jo rankos užpakalyje surištos viela ir dar ta pačia viela pririštos prie vienos blauzdos. Žiauriausiu būdu vežamas. Matyt, šis bolševikų milicijos pareigūnas buvo doras lietuvis patriotas ir jėga pasipriešino atvykusiems jį išvežti enkavedistams.

Nebeėmė noras daugiau sekti vis lekiančius, švilpiančius NKVD sunkvežimius. Perdaug graudu ir skaudu žiūrėti į vežamųjų ašaruotus veidus. Be to, nežinai, ar nesustos mašina ir prie tavo durų. Pasukau tarnybos link.

Renkasi tarnautojai į darbą nešnekūs, išgąsdintais veidais. Matyt, tą dieną darbas nerūpi. Daugiausia visi dairosi į langus, ypač kai išgirsta mašinų burzgėjimą. Aš pats irgi daugiausia domiuosi langais.

Štai vienas NKVD sunkvežimis sustojo prie mūsų įstaigos durų. Nežymiai atsikeliu nuo darbo stalo ir prieinu prie durų į kiemą. Jeigu kas nors būtų lipę į antrą aukštą, t. y. mūsų įstaigą, būčiau tuoj movęs į kiemą, o iš jo į kitą gatvę. Enkavedistai tik pirmame aukšte kažko pasiteiravę nuvažiavo toliau.

Kitą naktį namie nebenakvojau. Ką žinai, kada raudonųjų sunkvežimis gali sustoti prie tavo durų.

K. Nomeika

KAUTYNIŲ FUNKCIJA

(Tęsinys iš praeito nr.)

Atsakomybės Perdavimas

Turint istorinį karinės organizacijos pagrindą nesunku įžiūrėti dvi pagrindines organizacines klaidas: Viena — vengimas deleguoti, pavesti atsakomybę ir antra — funkcijų neskaidymas.

Atsakomybės delegavimas yra pagrindinis organizacijos procesas. Kai vienas žmogus gauna daugiau darbo, kaip jis gali aprėpti, nuo to momento yra reikalinga organizacija. Kitas žmogus turi padėti pirmajam perimdamas darbo dalį, t. y. atlikdamas specialią viso atliktino darbo dalį. Tam tikslui pirmasis žmogus deleguoja, paveda dalį savo atsakomybės antrajam žmogui.

"Aišku, pagrindinis veikėjas gali susišaukti pagelbininkų ir liepti jiems prisidėti ar padėti dirbti. Taip pagrinde kilo generalinio štabo priemonė. Bet tai yra klaidingas principas ir išdavose gaunama neveiksminga organizacija." Šiuo atveju nėra atsakomybės pavedimo. "Ne patarimo ir pagalbos reikalingas darbu perkrautas vadas. Jis nereikalingas sakyti, kaip darbą atlikti, ir jam nereikia žmonių padėti dirbti jo darbą. Jis reikalingas perduoti dalį, tam tikrą dalį, savo atsakomybės. Jis turi organizuoti. Jam nereikia štabo. Jis reikalingas organizacijos."

Kartais padėjėjas parengia ir išleidžia vado įsakymą pagal vado nurodymus ir įsakymą išleisdamas nurodo, kad jis tai daro vado įsakytas. Jis tai daro vado pavestas, tam atskiram atvejui, čia atsakomybės perdavimo nėra. Tik kartais toks pavedimas išleisti vado vardu įsakymą sukuria mitą, kai juo stengiamasi sudaryti vieningos vadovybės fikciją, ar kai reikia apsaugoti vyresnio laipsnio karininko jausmus priimant įsakymą iš jaunesnio laipsnio karininko. "Šios rūšies praktika yra klaidinanti, kaip ir kiekviena praktika paremta teorija neigiančia faktus. Bet didžiausia jos klaida yra palaikymas fikcijos, kad vadas vadovauja; tuo ji apgauna patį vadą, vengiantį perduoti atsakomybę, ir tuo pačiu gundo jį nustumti natūralius veiksmingos organizacijos dėsnius."

Nesirūpinimas Funkcijom

Atsakomybės skyrimas yra organizacijos pagrindinis veiksnys, o funkcijų paskirstymas yra tik atsakomybės skyrimo būdas. Funkcijų paskirstymas reiškia jų skaidymą ir specializavimą. Kai funkcijos nepaskirstomos, vykdomas darbas netenka sutelkiamų pastangų pirmumo. Du žmonės dirbdami tą patį nepaskirstytą darbą mažiau padarys, kaip du žmonės pasiskirstę pareigas. Kai funkcijos nepaskirstomos, daug žmonių eikvoja savo jėgas dirbdami tą patį darbą. Nesirūpinimas funkcijomis reiškia apsileidimą organizavime.

Kariuomenės dalių išsiskleidimas veiksmams reikalauja nuolatinio transporto, aprūpinimo ir maitinimo. Šitie reikalai sudaro nuolatinę administracinę srovę. Nei vienas iš jų nėra svarbesnis už kitą organizacine prasme, nes be bet kurio iš jų karinis užsimojimas nėra įmanomas. Šitų funkcijų nepaskirstymas, mėginimas jas atlikti per štabą ir gen. štabą, nuolatos buvo ir bus veiksmingos organizacijos trūkumas. Nefunkcionali organizacija reiškia lėtą veikimą ir didelį personalo eikvojimą.

Štabo pavyzdys viršūnėje persimetė net ir į smulkius dalinius, kurie turi savo štabus ir štabų viršininkus. "Laikytis, kad pulkas reikalingas dar vienos sudėtingesnės įstaigos už vado pavaduotoją, reiškia laikytis formos tik formos labui . . ." Nevykusios organizacijos reiškiniai dauginasi. Dorybės gimsta lėtai, blogybės veisiasi gausiai.

Funkcijų specializavimo reikalu reikia pridurti: bendrai paėmus žemesniame organizacijos sluogsnyje pareigos ir darbai yra labiau specializuoti, kuo pareigos eina aukštyn, tuo jos darosi bendresnės. Iš to kyla išvada, kad kariai savo karjeros pradžioje turi specializuotis ir, gaudami atsakomingesnes pareigas, gauna bendresnio pobūdžio darbą ir savo akiratį platina.

Santrauka

"Štabas, trumpai, reiškia išsisukimą nuo atsakomybės skyrimo. Pačioje pradžioje jis taip lėtai auga, kad sudaro tik nežymią organizacinę klaidą. Modernia prasme jis jau yra bandymas racionalizuoti pagrindinę prižiūrėtojų nuodėmę — vengimą perduoti atsakomybę. Šitas paaiškėja, kai atsimenama (jei buvo užmiršta) ar sužinoma (jei nebuvo žinoma), kad štabas pradžioje reiškė vyriausią būstinę. Tada jis apėmė vadą ir jo padėjėjus. Pradžioje jis reiškė vadovybę.

Žinoma, vadas visada turėjo padėjėjų. Vadovavimo atsakomybė niekada nebuvo tiek paprasta, kad vadui užtektų tik keleto padėjėjų. Tai būtų ir geriausioje organizacijoje. Vadovybė visada gali naudingai ir tikslingai aptarnauti savo kontaktus ir raštinės reikalavimus, išmintingo kiekio padėjėjų padedama.

Kai karas darėsi vis sudėtingesnis ir pradėtas naudoti mechaniškoji pagalba, vadai nepajungė šitų pa-

galbinių veiksnių organizacijai. Jie vis dar laikė kautynes vieninteliu ir pagrindiniu veiksniu ir tik jas vienas reikalingas organizacijos. Tiekimas, transportas, patalpinimas, žvalgyba, ginklavimas ir inžinerija, šitie reikalai jų manymu buvo tik papildą kautynes; pagalbinės tarnybos sudarančios tik dalį vado misijos. Tiesa, jos buvo kiek aporganizuotos: vadas paskirdavo žmones atlikti tas pareigas, bet jis nelaikė juos turinčius karinės administracijos pavestą tam tikrą, taip, pav., kaip korpų vadus. Jie pasiliko apie jį bepavidaline grupe, apimta vis besiplečiančios štabo sąvokos.

Kai reikalas planuoti išaugo augščiau vado pajėgumo, atsirado generalinis štabas. Žmonės atvykę jam padėti planuoti vis dar sudarė štabą, bet, kadangi jie sprendė visas problemas, anksčiau paskirstytas tarp įvairių štabo pareigūnų, tai ta prasme, jie sudarė generalinį štabą.

Generalinio štabo atsiradimas dar praplėtė štabą, išstumdamas šitą specialų štabą į paviršių, kur jis beveik išėjo iš vado akiračio, bet ne iš jo galios. Planavimas buvo ir žinoma, yra paskutinis dalykas, kurio vadas atsisako. Jis artimiausias vadovybei. Todėl buvo natūralu, kad vadas nedarė skirtumo tarp jo ir vadovavimo, ir, tuo budu, laikė ji vadovavimo dalimi, o generalinį štabą padedančiu jam vadovauti.

Kai vadovavimo problema vis augo ir darėsi sudėtingesnė, ir kai vadas rado negalįs derint kautynių linijos su štabu, buvo visai netūralu, kad vadas kreipėsi pagalbos į tą grupę žmonių, kuri jam padėjo planuoti. Jie jam padėjo vienu vadovybės atžvilgiu, jie turėjo jam padėti ir priežiūrą derinti.

Daugumas žmonių mėgsta vadovauti. Gen. štabo karininkai yra toki kaip daugumas žmonių. Greičiausiai jie neatkalbinėjo vado nuo pareigų dalinimosi su jais. Priešingai, galimas dalykas, jie šiltai tam pradžioje pritarė, jei nepatarė, o šiandien tą idėją jie jau pilnai palaiko.

Taip vadovybė pati save apgavo. Vietoje sekti principą ir perduoti dalį išaugusios atsakomybės, ji mėgino ją vykdyti, didindama savo sudėties skaičių. Generalinio štabo teorija buvo pavėluota mintis mėginti racionalizuoti vengimą organizuoti".

Sprendimas

Iš karinės organizacijos istorinės studijos paaiškėja tokios tiesos apimančios funkcijų perdavimą, vadovavimą ir ryšį:

1. Visoms funkcijoms vadas privalo skirti specializuotus pavaduotojus.

2. Funkcija (ar jų grupė), perduota kiekvienam pavaduotojui, turi būti skirtinga viena nuo kitos.

3. Vadas turi perduoti kiekvienam pavaduotojui atatinkamą kiekį atsakomybės, taip kad jam liktų laiko priežiūrai.

4. Žiūrėti į nekautynių funkcijas kaip į atskiras ar tik pagalbines, yra klaidinga.

5. Perduotos funkcijos turi būti atliekamos specializuoto personalo.

6. Planavimas taktikos ir veiksnių liečiančių keletą specialių pavaduotojų yra tokia pat funkcija kaip ir kitos ir turi būti perduota.

7. Bendras planavimas turėtų būti perduotas pavaduotojui be kitos žymesnės karinės funkcijos.

8. Bendrasis planuotojas neturėtų turėti teisės skverbtis į specialaus planavimo sritį, kuri turėtų būti pavesta specialiam pavaduotojui.

9. Vadovaudamas vadas gali naudoti padėjėjus, kurie lyg ir pratęsia jo balsą ir akis.

10. Žiūrint jo asmens būdo, vadas gali pasiskirti sau padėjėją (kuris gali būti ir jo pavaduotojas), kuris prisidėtų prie vado galvojimo ir sprendimo.

11. Tokio padėjėjo pasirinkimas negali virsti bendra taisykle, jis yra atskiras atvejis, reikalo nustatomas.

12. Vadas negali skolinti savo autoriteto kitam.

13. Padėjėjas ir pavaduotojas, abu veikdami už vadą, privalo atstovauti jo mintį.

14. Nė vienas vado padėjėjas ar pavaduotojas neturi kištis ar stabdyti kitų pavaduotojų veiksmų.

15. Nė vienas planuotojas neprivalo vykdyti tų planų, kuriuos jis planuoja.

16. Siuntimas planuotojų eiti kitų pareigų, "stažo", yra specializuoto talento eikvojimas.

Cituota iš A. Brown, The Armor of Organization.

Z. R.

Jeigu dukart drebėjo Maskvos sienos nuo mano kalavijo, tai ne dėl to, kad jis nukaltas iš kieto plieno. Svarbiausia, kad mano kalavijas paremtas tūkstančiais už plieną kietesnių ir tvirtesnių krūtinių, ištikimai atsidavusių savo vadui.

D. L. K. Algirdas

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS PIRMIEJI ŽINGSNIAI

M. SLEŽEVIČIAUS ATMINIMUI SKIRTA KNYGA

PETRAS TARVYDAS

Daugelio gyvųjų atminime dar tebėra anų dienų vaizdai. Tik suskubo pasibaigti Pirmasis Pasaulinis karas. Dviejų armijų sutrypta Lietuva dar negalėjo savo žaizdų užgydyti. Vilnius badauja, vokiečių visiškai apiplėštas Lietuvos kaimas nieku negali miestui padėti, kadangi ir miestas kaimui nieko negali duoti.

Bet greta to visų Lietuvos žmonių veiduose švyti nepaprastas dvasios pakilimas. Pasibaigė svetimųjų pavergėjų valdžia. 1918 m. Vasario 16 d. paskelbtoji Lietuvos Nepriklausomybė pradeda įsikūnyti. Lietuvos senojoje sostinėje organizuojasi pirmoji Lietuvos vyriausybė.

Bet dar neatėjo metas ramiam kūrybiniam valstybės atstatymo darbui. Aplinkui esą Lietuvos priešai taikosi užgniaužti pirmuosius lietuvių laisvės daigus. Svetimos ginkluotos jėgos graso Lietuvos teritorijai ir ypačiai sostinei Vilniui. Šituo pavojingiausiu metu, kai vienas kitas beveik buvo pasinešęs į nusivylimą, Lietuvai gelbėti pašaukiamas **Mykolas Sleževičius.** Jam suteikiami nepaprasti įgaliojimai, jam siūloma net diktatoriaus titulas. Šiais ypatingais įgaliojimais nesinaudodamas ir titulus atmesdamas, jis sudarė antrąjį, šiandien tenka pasakyti, pagal nuveiktus darbus vieną reikšmingiausių ministerių kabinetą.

Pirmuoju nepriklausomybės metu Sleževičius nebuvo nei kurios partijos, nei kurios nors srovės žmogus. Savo pasiaukojimu ir drąsa jis sujungė visų srovių ir įvairių partijų patriotus lietuvius kovai dėl laisvės.

M. Sleževičius valdžion atėjo kaip tik tuo metu, kai lietuviai buvo priversti apleisti Vilnių, kur buvo išleistas į širdį pataikęs M. Sleževičiaus atsišaukimas į Lietuvos jaunimą—stoti savanoriais į kariuomenę ir ginti kraštą. Kaip tik M. Sleževičiui vadovaujant, Lietuvos vyriausybė suformuoja savanorių kariuomenę, kuri suvaidino didžiausią vaidmenį tų laikų kovose.

M. Sleževičius bendraminčiai neseniai išleido jo atminimui knygą (M. Sleževičius, Terra, Chicago, Ill. 1954 m. 343 pusl.), kurioje daugelio šio žymaus mūsų politiko bendrakeleivių sudėti atsiminimai. Skaitydamas šiuos atsiminimus, dažnai nuoširdžius ir paprastus, tik retkarčiais pretensingus ir egoistiniais sumetimais nukreiptus į savosios, ne visados vykusios veiklos pateisinimą, beskaitydamas tuos puslapius tarytum dar kartą savo gyvenime patenki į anuos karžygiškus laikus, kai tiek buvo aukojama tėvynei, kai vargingos išvaizdos, bet stiprūs dvasia savanoriai nugalėdavo keleriopai galingesnius priešus. Ano meto žygius laikas nuvalė nuo kasdienybės ir jau šiandien matome neįgudusių rankų, bet didelių dvasios pakilimu atliktų darbų didžiąją reikšmę.

M. Sleževičius savo darbais užsitarnavo, kad, atmetę partiškumą, galėtume įsidrąsinti jį dabar tinkamai įvertinti. Jo nebėra gyvųjų tarpe, aistros turėtų užgesti ir jau metas M. Sleževičių vertinti už didžiuosius darbus ir pamiršti, kas jam buvo kovos ir politinių rietenų metu priekaištaujama. Minima knyga kaip tik laiku mums primena ir anuos taurius laikus ir nusipelniusį visuomenininką M. Sleževičių.

Šioje knygoje atsiminimų forma atvaizduojamas M. Sleževičius, kaip politikas, kaip kultūrininkas ir net scenos darbuotojas (jaunystėje) ir pagaliau, kaip profesionalas-advokatas.

Čia pravartu pacituoti paties M. Sleževičiaus kai kuriuos pasisakymus, katrie geriau negu kiti asmenys, jį apibūdina. Lietuvos politinės minties apibrėžimas, M. Sleževičiaus nepriklausomybės pradžioje padarytas, nenustojo savo aktualumo ir šiandien.

The Chicago Daily News korespondentui M. Sleževičius pasakė:

— Mūsų priešai mus terioja, nes mes negauname jokios pagalbos iš Alijantų (santarvininkų). Net vokiečių, užėmusių pusę mūsų šalies, Alijantai nepadeda mums išvyti, o mūsų žmonės to reikalauja, nes vokiečiai juos skriaudžia. Tuo būdu mums vieniems tenka kovoti prieš vokiečius, lenkus ir komunistus. Mūsų vienintelė viltis yra Jungtinės Amerikos Valstybės, kurios dar galėtų suprasti mūsų laisvės troškimą."

Nederėtų užmiršti, kad anie prasmingi žodžiai nuskambėjo 1919 m. rugpjūčio 20 dieną.

Vienas ministerių iš Seimo tribūnos sunkų momentą beviltiškai pareiškė, jog girdėjęs kaip seni žmonės—ūkininkai aimanuoja: "Ką mes galim, girdi, daryti? Mes esame per kvaili patys save valdyti.

Bet čia pat Sleževičius atsiranda Seimo tribūnoje ir duoda tinkamą atsakymą anam ministeriui ir nurodo, kad pašaukus savanorius tie patys senukai, kurių pastaba aną ministerį nuvarė į nusiminimą, savo sūnums pasakė: "Eikite ir stokite į Lietuvos kariuomenę... Tie patys senukai siuntė savo sūnus, vežė ir nešė savo turtą ir gynė Lietuvos nepriklausomybę. — kalbėjo M. Sleževičius. — Taigi, vyrai, ar neaiškus įrodymas, kai stojome į kovą visi, kaip vienas, tai ir apsigynėme. Gal Entantė (suprask, didžiosios valstybės, Pirmojo Pasaulinio karo sąjungininkai) mums padėjo? Gal davė mums pinigų? Gal davė ginklų ar kitokios pagalbos? Mes nieko iš jos negavome. Mes visą laiką savo krauju, savo krūtinėm gynėm savo kraštą. Kur dabar vokiečiai? Kur rusai-bolševikai? Kur bermontininkai? Jų seniai jau nėra Lietuvoje..."

Šitaip tvirtai M. Sleževičius pasitikėjo Lietuvos žmogumi ir mokėjo jį vertinti. Ir čia bus ne pro šalį priminti, kad ir šiandien panašus savo žmonėmis pasitikėjimas nemažiau, negu anuomet, yra mums reikalingas.

O knyga, skirta M. Sleževičiaus atminimui, pilna kiekvienam lietuviui artimų mūsų gražios praeities vaizdų.

DIDŽ. LIETUVOS KUNIGAIKŠTYSTĖS ŽLUGIMO DIENOMIS

DR. KOSTAS JURGĖLA

Po antrojo Lietuvos ir Lenkijos padalinimo 1793 metais buvo aišku, kad rusai nepaliks Lietuvos ramybėje. Lietuvai buvo leista laikyti tik 5000 kariuomenės, o lenkams— 10.000. Tačiau rusų okupacinės armijos buvo dusyk daugiau — net 30.000. Taigi, **kiekvieną lietuvį ir lenką kareivį saugojo po du rusu,** nekalbant jau apie prūsus ir austrus, kurie neskubėjo išeiti. Todėl lietuviai atsisakė ant kelių klūpoti: jie nutarė savo laisvę ir garbę apginti.

1794 m. kovo mėn. lenkai sukilo Krokuvoje ir sudarė tautinę vyriausybę, lietuvio Tado Kosciuškos vadovaujamą. Netrukus, balandžio 17 d. žemaičiai pradėjo sukilimą Šiauliuose, o per Šventą Jurgį, balandžio 23 d. Vilniuje sukilo Lietuvos kariuomenė ir vilniečiai. Maskoliai išbėgiojo iš Lietuvos. Varšuvoje pasižymėjo kretingiškis žydas Berkus Joselevičius ir kurpius Kilinskis. Vilniuje pasižymėjo artilerijos pulkininkas Jokūbas Jasinskis, ir susikūrė Tautinė Lietuvos Taryba. Lietuviai valstiečiai ir miestų biednuomenė visur karštai griebėsi ginklo prieš maskolius.

Lietuviai savanoriai sumušė rusų kariuomenę ties Žagare, Joniškiu, Biržais, Pušalotu, Žiežmariais, ir Panevėžy ir visur **naikino baudžiavų likučius.** Pasisekimų padrąsinti, lietuviai uždarė rusų įgulą Bauskėje ir įsiveržė į Kuršą. Telšių sukilėlių vadas Vaitkevičius tarp Palangos ir Klaipėdos nukirto rusų susisiekimą su prūsais. Luko Kalinauskio žemaičių dalinys jūroje užgrobė prūsų karo laivą su ginklais, skirtais rusams. Tomas Vavreckis iš Vilniaus atvyko Žemaitijon ir, drauge su Vaitkevičium, prasimušė pro rusus ir birželio 25 d. užėmė Liepoją. Sukilime dalyvavo ir istoriko Simano Daukanto tėvas ir būsimasis istorikas Teodoras Narbutas. **Žemaičiai sukurstė latvius** valstiečius ir miestiečius dėtis prie sukilimo ir privertė baronus panaikinti baudžiavas. Visoj Žemaitijoj ir laisvoje Kuršo dalyje baudžiavos išnyko. Žemaičiai užėmė Ventspilį ir įsigijo daugiau ginklų. Liepos 12 d. rusai atsiėmė Liepoją, bet po 12 dienų žemaičiai naujai paveržė Liepoją iš rusų kariuomenės. Stambiems rusų daliniams artėjant, rugpiūčio 11 d. žemaičiai pasitraukė iš Latvijos, bet keli šimtai latvių valstiečių išėjo su jais.

Rugpiūčio 12 d. rusams užėmus Vilnių, nutarta trauktis į Lenkiją. Ukmergės, Zarasų ir Švenčionių sukilėliai pasuko prieš Daugpilį, kad nuviliotų rusų pajėgas nuo lietuvių kariuomenės branduolio. Pora tūkstančių Grabausko karių iš Varėnos pasuko į rytus, rusų kariuomenės užnugario ryšiams ardyti. Vavreckio žemaičiai Prūsų pasieniu prasiskynė sau kelią į pietus, ir ties Baltstoge susijungė su Romualdo Giedraičio vadovaujama Lietuvos kariuomene. Deja, spalių 10 d. prie Maciejovicų kaimo ištiko nelaimė. Lenkai dalgininkai ir lietuviai raiteliai neatsilaikė prieš sutelktą rusų artileriją ir reguliarią armiją stambiose kautynėse. Sužeistasis Kosciuška pateko rusų nelaisvėn ir sukilimo vadovybę perėmė kitas lietuvis — Vavreckis. Mėginta neleisti rusų ir prūsų armijoms susijungti. Tačiau 1794 m. lapkričio 4 d. aušros prieblandoje po keturių valandų žiaurių kautynių krito Varšuvos priemiestis Praga. Rusų maršalas Suvorovas, dabar bolševikų garbinamas "herojus," leido maskoliams "paulioti". Įtužę rusai neėmė belaisvių ir nerodė jokio pasigailėjimo kariams, moterims ir kūdikiams. Rusai išskerdė po kautynių apie 20.000 vyrų, moterų ir vaikų. Pragos skerdynėse žuvo tarp 5.000—7.000 lietuvių, jų tarpe Jasinskis. Kiti lietuviai metėsi į partizaninį karą.

Austrai pribaigė sukilimą. Tūkstančiai lietuvių patraukė į Vakarus, į Napoleono legionus. Kiti tūkstančiai buvo ištremti Sibiran. Gaisrų nušviesta, kapais išvagota Lietuva baigė daugelio šimtmečių didingą, kūrybingą valstybinį gyvenimą: Didžioji Lietuvos Kunigaikštystė mirė. Prūsai pasisavino Užnemunę, o rusai likusią Lietuvą. 1796 m. sausio 31 d. rusų generolas Riepnin paskelbė, kad Lietuva į šiaurę nuo Nemuno prijungta prie Rusijos. Pirmą kartą žmonijos istorijoj — pažangi krikščioniška valstybė buvo nuo žemės paviršiaus nušluota plėšrių kaimynų.

Lietuvoje įsiviešpatavo 120 metų trukusi tamsi naktis. Tautinis lietuvių atgimimas visam šimtmečiui sukliudytas. Pažangioji Lietuva paversta tamsios Rusijos užkampiu, garnizonų, tvirtovių ir karo stoviu valdomu kraštu. Lietuva atkirsta nuo jūros, nuo Vakarų. Lietuvos miestai sunyko, prekybą perėmė kitataučiai, mokyklos retėjo, įvestos maskoliškos baudžiavos, žmogus tapo pono nuosavybe, laisvieji valstiečiai paversti baudžiauninkais. Tai tokią vergovę okupanto tarnai šiandien liepia lietuviams garbinti.

Jonas Nevardauskas

KARIO MOTINA

Ateis pavasaris, o tu svajosi,
Kad grįžtų nors svajonėse nakčia.
Praeidama prie kapo gal sustosi,
Bet nežinosi, kad sūnelis čia...

Viską užmiršus: sielvartą ir raudas,
Diena liks atminty šviesi,
Jis mirdamas paliko laišką graudų,
Bet žuvo žodžiai ir draugai mūšy.

Žieduose puošis tėviškės žemelė,
Sodely vyšnios, obelys žydės,
Tu lauksi grįžtančio sūnelio,
Išėjusio ginti gimtosios šalies.

Kaip ašaros mirgės rasa ant kapo,
Kaip snaigės kris pavasario žiedai,
Sūnus Nežinomu Kareiviu tapo,
Kovos laukuos užmigęs amžinai.

A. A. PLK. LTN. DR. ANTANAS PETRAITIS

Š. m. balandžio 29 d. JAV miręs plk. ltn. Dr. Antanas Petraitis yra gimęs 1894 m. gegužės 2 d. Antkalniškių kaime, Plokščių val. Šakių aps. pasiturinčių ūkininkų šeimoje. Du metus mokėsi Marijampolės gimnazijoje, o vėliau persikėlė į Kauną ir čia baigė gimnaziją. Būdamas gimnazijoje, dalyvavo lietuvių moksleivių kuopelėje, kuri darydavo susirinkimus pas įžymius veikėjus: Maironį, Leoną ir kitus.

Tuo metu susipratusių lietuvių moksleivių buvo nedaug. Dauguma laikė save lenkais ir tikybos mokėsi lenkų kalba, nors vėliau nemaža jų atvirto į lietuvybę ir pasidarė lietuviai patrijotais. 1913 m. velionis įstojo į Maskvos Universiteto Medicinos Fakultetą, kurį baigė 1917 m. ir buvo pašauktas rusų kariuomenėn. Išbuvęs pietvakariniame fronte iki bolševikų revoliucijos, jis atvyko į Petrapilį, iš kur 1918 m. kovo mėn. su broliu perėjo vokiečių frontą ties Pskovu, norėdamas sugrįžti į Lietuvą.

Vokiečiai surinko visą traukinį tokių norinčių grįžti į Lietuvą karių ir apsimesdami vežą į Lietuvą, nuvežė į Rygą, o iš ten į b e l aisvių stovyklą Vokietijoje, Stralzunde. Ten velioniui teko susitikti su daugeliu senų pažįstamų lietuvių karininkų, kurie per karą pakliuvo į vokiečių nelaisvę. Tarp kitų ten buvo Petras Ruseckas, vėliau buvęs "Kario" redaktorius, Motiejūnas-Valevičius, Jackus, Jakutis, Dr. Prialgauskas ir kiti.

Baigiantis karui velionis buvo paleistas iš nelaisvės ir 1918 metų rudenį grįžo pas tėvus. Tų pat metų gale jis išvyko savanoriu į besikuriančią Lietuvos kariuomenę, kurioje ištarnavo ilgą metų eilę, eidamas gydytojo pareigas įvairiose dalyse.

Kovų metu su bermontininkais, kai kareivių būrys buvo siunčiamas į priešo užnugarį, velionis, nepaisydamas pavojaus, paėmė į rankas šautuvą ir kartu su kareiviais išėjo į rizikingą žygį. Lietuviai kareiviai netikėtai puolė priešą, dalį jų nukovė, kitus paėmė į nelaisvę ir grįžo su karo grobiu. Už tą savo žygį velionis karo vadovybės buvo apdovanotas aukščiausia karine dovana — Vyčio kryžiumi su kardais. Tačiau, iš kitos pusės, Karo Sanitarijos viršininkas už apleidimą zygio metu gydytojo pareigų velioniui paskelbė griežčiausią papeikimą.

Išėjęs iš kariuomenės pulkininko leitenanto laipsniu, a. a. Antanas Petraitis kurį laiką buvo Raseinių apsk. gydytojas, o vėliau Kauno apsk. gydytojas. Turėdamas daug reikalų su teismu, kaip medicinos ekspertas įvairiose bylose, velionis jautė teisinių žinių trūkumą ir, norėdamas jų įsigyti, įstojo į Vytauto Didžiojo Universiteto Teisių fakultetą, kurį lankydavo vakarais, kol jį baigė kvalifikuotu teisininku.

Velionis dalyvavo Šaulių Sąjungoje ir buvo Kauno rinktinės pirmininkas. Jis aktyviai dalyvavo Klaipėdos atvadavime.

1944 m. liepos mėn. su šeima pasitraukė į Vokietiją ir apsigyveno Kemptene, kur buvo stovyklos gydytoju. Iš ten emigravo į JAV, apsigyveno Butte, Montanoje. Iš pradžių dirbo minėto miesto vienoje ligoninėje, o vėliau persikėlė į netoli esančią psichijatrinę Warm Springs ligoninę, kurioje dirbo iki pat mirties.

Buvo labai apkrautas darbu ir todėl perdaug išvargęs. Tai privedė prie širdies smūgio, prie kurio dar prisidėjo ir plaučių uždegimas. Didelis būrys pažįstamų ir bendradarbių palydėjo velionį į paskutinę poilsio vietą svetimoje žemėje. Atsivežtas iš Lietuvos žiupsnys lietuviškos žemės, įdėtas į urną, prisiglaudė prie velionies širdies, kuri visą gyvenimą plakė Lietuvai ir lietuvybei.

Velionis paliko našlę dailininkę Jackevičaitė-Petraitienę ir tris vaikus: sūnų Rimtautą, studijuojantį architektūrą, dukteris Dalią—gimnazistę ir Rasą — pradžios mokyklos mokinę.

V. P.

IŠ MŪSŲ AVIACIJOS

Nepriklausomos Lietuvos karo aviacijos pradžia laikoma 1919 m. sausio 30 d., tai diena, kada prie inžinerijos kuopos įsteigiamas aviacijos būrys.

Po 15 dienų mūsiškiai karo grobiu įsigijo patį pirmąjį lėktuvą, Sopwith tipo, 100 arklių jėgų. Tai bolševikų lėktuvas, dėl kuro stokos priverstas nusileisti ties Jėznu.

1919 m. vasario 18 d. į Kauną buvo atgabenti pirmieji Vokietijoje pirkti 8 lėktuvai.

Mūsų karo aviacijos pradžia buvo sunki ne vien dėlto, kad trūko lėktuvų, bet, galima sakyti, visai nebuvo bent šiek tiek patyrusių lakūnų.

Nežiūrint to, jaunutė aviacija atsižymėjo kovose ties Ukmerge, Panevėžiu, Varėna ir kitur.

Lietuvos karo aviacijos istorijoje pabrėžtini du vardai, būtent, gen. A. Gustaičio ir vyr. ltn. Dobkevičiaus. Pirmasis sukonstruktavo keturių tipų ANBO lėktuvus, o antrasis — 3 tipų Dobi lėktuvus.

NUO BUOŽĖS IKI ATOM. BOMBOS

Kovai ar medžioklei žmogus visų pirmiausia panaudojo lazdą bei buožę. Tai pati seniausia smogiamųjų ginklų rūšis. Svaidomieji ginklai—lankas, svaidymo mašina, katapulta atsirado vėliau.

Iš pirmykščių smogiamųjų ginklų išsivysto duriamieji ginklai—ietis, durklas; kertamieji—kalavijai, kirvis; duriamieji — kertamieji — kardas, alebarda.

XV a. svaidomiesiems ginklams į talką ateina—parakas. Tai šaunamųjų—ugnies ginklų pradžia.

Vėliau išrasti: šautuvas, pistoletas, revolveris. Pagaliau palengva ateina pabūklų, kulkosvaidžių, liepsnosvaidžių ir kitų ginklų rūšių gadynė.

Pabūklai, didesni nei 25 mm kalibro, priklauso artilerijai, kurios pagrindiniai ginklai — patranka, haubica, mortira.

Karai yra pats tinkamiausias laikas ginklams išrasti bei juos išbandyti. Tuo būdu visa eilė naujų ginklų rūšių iškilo II pasaul. karo metu, jų tarpe ir pati baisiausia — atominė bomba.

BALADĖ APIE MOTINĄ

(IŠ "BIRŽELIS 1941 METAIS")

JUOZAS KRUMINAS

Kai sūnų išleido į gatvių kovas —
Ji nubraukė ašarą tyrą.
Pašvaistė ties priemiesčiais plėtės rausva
Ir nešės kulkosvaidžius vyrai.

Tą naktį dangus negesino žvaigždžių,
Aušra nusigandusi švito.
Ir kraujas iš daugelio vyrų širdžių
Nudažė ant gatvės granitų.

Kulkosvaidžiai lojo perdien ir pernakt.
Skambėjo suduždamas stiklas.
Kiekviena gėlė buvo baimės pilna,
Kiekvienas žmogus buvo piktas.

Ir popietė draskės sunki ir šalta,
Ir vėliavų suposi spalvos.
Į kapines žengė, lygiuojant gretas,
Sušaudytos rankos ir galvos.

Ir sugulė rankos prie rankų — šalia,
Ir vietos visoms nepakako
Ir buvo velėna kaip lapas žalia
Pakojyje išrausto kapo.

Gaida gedulinga, tyli ir graudi
Ant lapų alyvų užšalo.

Ir pirštai kareivių drebėjo balti
Ant šautuvų juodo metalo.

Ir plakėsi maršas, kaip vėjas šiurpus,
Ir juodosios tūtos blizgėjo.
Tada takeliu į aptvertus kapus
Pavargus senutė atėjo.

Ir tarė ji fleitai ir būbnui jaunam:
— Palaukit, jūs turit dar laiko:
— Aš noriu pažvelgti į akis čia vienam,
— Kurs buvo tikrasis man vaikas.

Sausa ir gyslota, ir liesa ranka
Ji vartė kiekvieną lavoną,
Ir priejuostė josios pasvirus marga
Sumirko į kraują raudoną.

Kareiviai siūbavo nebyle malda,
Ir šautuvus pirštais paglostė.
Senutė lavonus bučiavo veidan,
Nužėrusi smėlį nuo skruostų.

Užlūždamas maršas nutilo staiga,
Ir lapuose vėjas netrypė.
Senutės sausa ir gyslota ranka
Prie kruvino veido prilipo.

Kareiviai pajuto — minutė sunki,
Pridėjo pirštus prie kepurių:
— Norėjau pažvelgt aš į jojo akis,
— Bet štai — jis akių nebeturi.

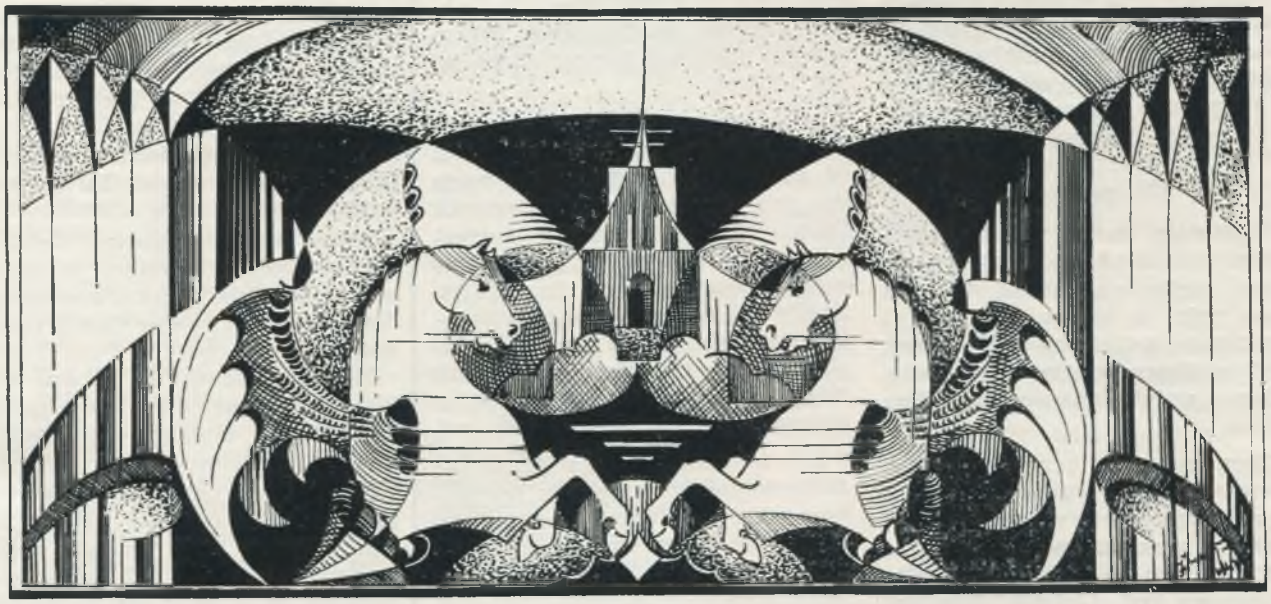

Jurgio Juodžio piešinys

KULKA, KURI Į NIEKĄ NEPATAIKĖ

ANTANAS ŠKĖMA

1941-siais metais Antanas Garšva buvo partizanas. Raudonieji traukėsi iš Kauno. Desperatiškas pasitraukimas, vokiečių armijoms spaudžiant, gimdė anarchiją. Kartais raudonieji trenkdavo į šalį ginklus ir užmigdavo plentų grioviuose. Juos galėjo paimti į nelaisvę romiausioji mergina, jie teprašė duonos ir vandens. Kartais raudonieji išprievartaudavo romiausias merginas ir subadydavo durtuvais sutiktuosius. Partizanai išdygo staiga, kaip ir žinios apie raudonųjų traukimąsi.

Kautynės vyko žaidimo slapukais principu. Iš medžių pauksmės, iš po sugriautų tiltų, iššokdavo žmogystos ir sukibdavo mirtiname glėby. Nežinia iš kur atklydusios kulkos prarėždavo medžių lapus ir išdaužydavo langus Aukštosios Panemunės vasarnamiuose. O dienos ir naktys slinko gražios, giedrios, be vėjo.

Antanas Garšva patruliavo Artilerijos Parke. Jis gavo uždavinį—sekti, ar per Nemuną nesikelia raudonieji. Jis gulėjo ant augšto kranto, šalia pasidėjęs šautuvą, ir žiūrėjo į vandenį. Saulė švietė ir žvirbliai čirškėjo. Anoje Nemuno pusėje geltonavo smėlys ir rudavo tvarkingai sukrautos malkos. Į tyrą dangų kilo padegtų ir susprogdintų Kauno pastatų dūmai.

Staiga Antanas Garšva išgirdo nepažįstamą garsą. Kažkas dejavo ritmingas ir nykstąs, lyg vaiko ar moters. Au, aū, aū, aūūū. Kai garsas nutrūko, iš Nemuno tykštelėjo vandens lašai. Nusilpusi kulka, kuri į nieką nepataikė, baigė savo skridimą.

Šitai Antanas Garšva suprato vėliau. Gi tuo momentu, jis atsigrįžo. Jis pamatė jauną ruselį, kokių septyniolikos metų, šauniu veidu, mėlynom akim, pasišiaušiusių plaukų kuokštu, kuris vienoje dainoje apdainuotas kaip "čiubčik kučeriavyj". Ruselis neturėjo šautuvo. Jis buvo ištiesęs rankas, linktelėjęs į priekį, pasirengęs šuoliui.

Antanas Garšva praleido ilgas valandas, bandydamas prisiminti visas smulkmenas. Bet tai buvo neįmanoma. Rezultatai įsirėžė į atmintį, ir jis neužfiksavo įnirtusios kovos. Jis prisiminė tik keleta reljefinių detalių. Prakaito kvapas, raudona migla akyse, aštrus akmuo, kurį jis suskubo nustverti, smūgiai. Nusilpusi kulka tebeskrido sinkopiniuose smūgiuose. Nuo akių nuslinko raudonoji migla, ji apkutojo raudonarmiečio galvą, migla virto krauju. Prakaito kvapas aštrėjo. Ir Antanas Garšva pajuto—jis vėl turi kūną. Skaudėjo pilvas ir kairioji ranka.

Migla susikristalizavo į žmogų. Ant Nemuno kranto, žvyre gulėjo ruselio lavonas. Išnyko "čiubčik kučeriavyj". Smailiu akmeniu Antanas Garšva sutraiškė septyniolikmečio galvą. Kurį laiką jis stebėjo užmuštojo plaštakas. Nagai ir pirštai balo.

— Aš užmušiau žmogų, — pagalvojo Garšva. Bet šitie žodžiai nieko nereiškė. Lygiai taip pat praskambėtų — "šiandien gražus oras" arba "ne, dėkui, negeriu pieno".

Jis ramiai atraportavo šį įvykį savo vadui, atsargos leitenantui, ir leitenantas pliaukštelėjo jam per petį. Viena merginų (partizanams gamino valgį merginos iš "Maisto") ilgesingai žvilgterėjo į jį.

Petras Babickas

M A L D A

O, Dieve! Tu mylimas mūsų Tėveli,
Grąžink mus tėvynėn . . . Tu viską gali . . .
Nerimsta mūs mintys ir nyksta mums galios,
Nyku mums čia būt svetimoje šaly.

Toli nuo tėvynės mums dienos nemielos,
Mes skurstam, mes alkstam be žemės gimtos.
Palaimink mūs viltį, sustiprinki sielą
Ir leisk mums sugrįžti iš tremties nelemtos.

O, Dieve! Maldaujam Tave, Visagali,—
Pažvelk į mūs širdį, į sielos gelmes . . .
Ir viltį, ir džiaugsmą, ir tremtinio dalią
Į Tavo rankas atiduodame mes . . .

KARIAI IR JAUNIMAS

Veda **ROMAS KEZYS**

DARBĄ PRADEDANT

Sunku būtų pateisinti šio skyrelio pasirodymą, jei pradėtume gilintis į "kario" ir "jaunimo" sąvokas. Juk "kariai" ir "jaunimas" yra beveik sinonimai. Taigi ar yra reikalo "jaunimo" laikraštyje turėti dar jaunimo skyrių? Taip. Mūsų sąlygose gyvenant, tokio skyrio reikia. Ir štai dėl ko.

Yra aišku, kad KARĮ skaito ne tik dabar dėvį kario uniformą, bet ir Lietuvos savanoriai, kariai, partizanai ir kiti, kuriuos šiandien jau būtų netikslu įskaityti į jaunimo eiles. Bet jiems yra įdomios jaunimo problemos, tampriai susijusios su Lietuvos ateitimi. Tad ir buvo pageidauta KARYJE turėti skyrių.

Taip pat nepaslaptis, kad nemaža dalis jaunimui skirtos spaudos nepajėgia išlaikyti mums visiems bendros, darnios linijos, rūpintis lietuviškųjų vertybių puoselėjimu, pateikti teisingos informacijos apie jaunimo veiklą ir suburti visas jėgas Tėvynės laisvinimo kryptimi.

Mūsų nuomone, KARYS sudaro palankiausią dirvą šiems tikslams atsiekti. Be šių pagrindinių tikslų dar stengsimės: kelti mūsų jaunimo nuopelnus ir blogybes; atžymėti nusipelnusius veikėjus; suteikti progos pasireikšti visiems, nepaisant politinių pažiūrų; kratytis rašinių bei informacijų, skleidžiančių mūsų tarpe nesantaiką.

Rašykite šiuo adresu:

Rom. Kezys
100 Cook St., Brooklyn 6, N. Y.

MŪSŲ STUDENTIJA JAV

Kalbant apie lietuviškąją studentiją JAV, tuoj dėmesys krypsta į Liet. Stud. S-gą, kuri yra apjungusi didelę daugumą lietuvių studentų. Jai priklauso 576 nariai. Didesnio skaičiaus narių S-ga nėra turėjusi nuo pat jos įkūrimo dienų 1950 m. S-gos augimas ir jos veiklos plėtimas yra daugiausia nuopelnas jos kūrėjų-darbuotojų.

S-gai beveik išimtinai priklauso vien naujieji ateiviai, nors S-gos įstatuose pabrėžta, kad jos nariais gali būti lietuviai ir lietuvių kilmės studentai. S-gos tikslai — išlaikyti lietuvybę studentijos tarpe, visom įmanomom priemonėm kovoti del Lietuvos išlaisvinimo, organizuoti studentams materialinę pašalpą paskolų ir stipendijų forma, atstovauti lietuvių studentiją lietuvių bei amerikiečių įstaigose bei tarptautinėse organizacijose, rūpintis socialiniais bei kultūriniais studentijos reikalais.

Šiems tikslams atsiekti S-ga yra surengusi visą eilę suvažiavimų, studijų dienų ir kitokių parengimų. S-gos nariams yra leidžiamas specialus biuletenis. S-gos nariai gyvai reiškiasi lietuviškoj, o dažnai ir amerikiečių spaudoj.

APIE "ŠVIESOS" SAMBŪRĮ

Sambūris "Šviesa" yra turbūt jauniausias narys lietuvių kultūrinių — visuomeninių organizacijų šeimoje. Savo nepaprastai staigiu išaugimu tremtyje Vak. Vokietijoj, atsispyrusi emigracijos audroms, ir šiandien kaskart stiprėdama, "Šviesa" įrodė, kad ji yra natūralus ir sveikas reiškinys, atitikęs ypatingas tėvynės netekimo, bendros Vakarų Europos žmogaus krizės ir mūsų bendruomeninio gyvenimo iššauktas aplinkybes.

"Šviesa" yra kultūrinė, bet nepasaulėžiūrinė, visuomeninė, tačiau ne partiškai politinė organizacija. Tai gali atrodyti neįprasta. "Šviesa" tačiau įrodė, kad tai galima, ir tuo gal būt ji svarbiausia skiriasi nuo kitų kultūrinių ir visuomeninių organizacijų. "Šviesoje" dalyvauja įvairių pasaulėžiūrų, religinių ir politinių įsitikinimų asmenys. Bet argi šitie skirtumai galėtų trukdyti tikėti žmogaus asmens vertę ir laisvę, bendrai užtai kovoti ir dirbti, kovoti ir dirbti už lietuvybės išlaikymą ir laisvą Lietuvą. Tai pagrindiniai Sambūrio idealai ir tikslai. Jie neišjungia galimumų kiekvienam atskirai savaip pajausti ir suprasti galutinos gyvenimo esmės ir prasmės klausimus ir santykius su kiekvieno mūsų kūrėju. Ir nėra "Šviesa" tam tiktai indeferentiška, o priešingai — ji skatina pabrėžtinai kiekvieną ir laiko tai kiekvieno teise ir pareiga ugdyti savo asmenybę ir tuo pačiu stengtis susidaryti pasaulėžiūrą, turėti nusistatymą religijos klausimais. Tiek šitiems įsitikinimams, tiek ir konfesinėms organizacijoms "Šviesa" skiria visą reikiamą pagarbą ir respektą.

Asmenybės ugdymas yra svarbus, bet ir sunkus uždavinys. Jis darosi lengvesnis, padedant vienas kitam, laisvoj, nevaržomoj diskusijoj išmokstant pagerbti kitą, sustiprinant savo pažiūrą. Visapusiškas asmens vertybių ugdymas, aktyviai dalyvaujant mūsų kultūriniam ir visuomeniniam gyvenime, yra tikriausias, o gal vienintelis kelias pasiruošti atlikti dabar ir ateityje mūsų jaunesnei kartai skirtus uždavinius mūsų tautos gerovei ir visų žmonių labui. "Šviesa" supranta, kad kinta aplinka ir idėjos laiko tekmėje. Svarbu nuo jos neatitrūkti.

Jei "Šviesai" pasisektų suburti visus, kas gyvena tėvynės laisvės uždaviniu, kas siekia tauresnio žmoniškumo ir žmogaus idealo, ji savo paskirtį atliktų su kaupu.

Jurgis Valaitis,
Šviesos New Yorke skyr. pirm.

STUDENTŲ METRAŠTIS.

Liet. Stud. S-gos Centro Valdyba pasiryžo išleisti Lietuvių Studentų Metraštį. Tai plačios apimties veikalas, istorinis dokumentas, apie 200 psl. Čia bus nušviesta lietuvio studento padėtis pradedant tais laikais (pereitam šimtmetyje), kai pirmieji lietuviai lankė Maskvos ir kitus Rusijos universitetus ir baigiant šiomis dienomis. Medžiaga metraščiui jau paruošta, ir, tikimasi, rudeniop išleis.

KOKS LIETUVIO STUDENTO KELIAS ?

Birželio 5 d. Hartforde įvykęs studentų **finis semestri** sutraukė apie 50 studentų. Pagrindinė šios šventės dalis buvo diskusijos — "Lietuvio studento padėtis lietuviškoj ir amerikoniškoj bendruomenėj." Po poros valandų užtrukusių ginčų vadovavęs R. Mieželis padarė diskusijų išvadą — lietuvis studentas pirmoj eilėj privalo visą nuo studijų atliekamą laiką aukoti lietuviškų organizacijų ir bendrai lietuviškų veiksnių reikalams, paliekant nuošaly svetimtaučių organizacijas, nors jose gal ir naudingiau ir pelningiau galima laiką praleisti. Diskusijose dalyvavo K. Kudžma ir R. Kezys iš New Yorko ir V. Saliamonas ir Navickas iš Hartfordo.

TARP MŪSŲ

Kęstutis Keblinskas, vienas iš Lithuanian Catholic Youth Bulletin redaktorių, informuoja per šį biuletenį šešiasdešimties tautų jaunimą apie Lietuvą ir lietuvius.

Įvyko Ohio-Michigan apskrities Lietuvių vyčių metinis suvažiavimas, sutraukęs gražų vyčių būrį iš Clevelando, Detroito, Pittsburgo ir Chicagos. Kitas šios apskrities suvažiavimas įvyks Clevelande.

Iš paskelbtų skautų konkurso rezultatų, paaiškėjo, kad Vokietijoj gyvveną AUŠROS tunto skautai yra pažangiausi lietuviai skautai pasaulyje.

Šiuo metu Lietuvių Skautų Brolija yra paskelbusi lietuviškos dainos konkursą. Konkursas apima platų barą—pradedant jaunučių mokinimu dainos žodžių bei melodijos ir baigiant skautų vyčių bei akademikų rašiniais apie lietuvių liaudies dainas.

P. I. Jurėnaitė ir p. J. Tuinila Bostone BIRUTĖS skaučių draugovės vėliavos šventinimo iškilmių proga joms paaukojo po $100.00.

Pasktn. A. Kazlauskaitė paskirta naująja Clevelando skaučių tunto tuntininke. Sktn. A. Šenbergienė iš šių pareigų pasitraukė. Clevelando skautų tuntui energingai vadovauja pasktn. R. Bajoraitis.

Akademinio Skautų Sąjūdžio Valdybą sudaro čikagiečiai — Dr. M. Budrienė, pirm; vicepirmininkai — ASDS valdybos p-kė Gr. Čaplikaitė ir Korp. Vytis p-kas seni. V. Mikalavičius. Spalio 16 d. sukaks 30 m., kai Kauno V. D. U-te buvo suorganizuota prmoji Studentu Skautų Draugovė. Šiai sukakčiai atžymėti ruošiamasi išleisti specialų leidinų AKADEMINĖ SKAUTIJA. Redaguos Br. Kviklys.

Manhattanville kolegijoje įvyko Pasaulio Jaunų Katalikių Moterų ir Mergaičių Federacijos kongresas. Buvo atstovaujamos 36 tautos. Vienintelė mergaitė atstovaujanti iš anapus "geležinės uždangos" buvo lietuvaitė — stud. Rūta Žukauskaitė iš Anhurst kolegijos.

Bostone ir Detroite įvyko studentų ateitininkų pavasariniai suvažiavimai, kur nagrinėtos asmenybės ugdymo problemos.

Rugsėjo 4—5 dienomis įvyks pirmasis ateitininkų kongresas Amerikoje. Daug Amerikos studentų ateitininkų žada dalyvauti. Žada atvykti studentų iš Europos ir kitur.

LAISVĖ IR KARYS

PRANYS ALŠĖNAS

Didysis minties ir žodžio meisteris, amžinos atminties Vaižgantas, anuo metu, 1918 m., Tėvynės laisvei patekant, šitaip džiugiai ir pakiliai rašė:

"Laumė jau metė iš savo juostos tris žiedus ir tarė Lietuvai: šiakit, į ženklą jums patvaros, vilties ir galybės — geltona, žalia, raudona. Žiūrėkite, kaip tai dera. Dera seselės dailininkės rašte audimėlyje, dera ir kiekvieno piliečio širdužėje."

Gi kreipdamasis į pilką, nuolat surūgusį ir abejingai užsikrėtusį lietuvį, anuomet Vaižgantas bylojo:

"Ei, ir čia tu toks pat neatogoda žmogelis! Gi kaip tik tie drėgni, juodi, negražūs debesys ir padaro tuos stebuklingus vaivorykštes gražumus: jų drėgmės lašai iškedena bespalvį spindulį į septynias spalvas, kurių trys ir Lietuvai kliūva."

"Taigi, galvą augštyn, miels pilieti! Kad ir tamsu šiandien ir tau dangus apniūkęs, — žinok, kad varsų galimybė ne nyksta! Ji tik slepiasi ir laiku vėl pažais tau akyse ir tu jai nusišypsosi, viską užmiršęs."

"Tai valio gi, Lietuvos Trys Spalvos!"

Ar netiktų ir šių dienų skeptikams šie Vaižganto žodžiai?

Įžangos vietoj metėm žvilgsnelį į praeitį, ir dar netolimą, tokią mielą, gražią, viltingą, — į 1918 m. Tėvynės laisvės atgavimo laikotarpį, pakartodami keletą didžių Vaižganto minčių.

Lietuvos Laisvė buvo atgauta dideliu mūsiškių karių — daugumoj savanorių — ryžtingumu, jų pasiaukojimu, krauju ir gyvybių aukom. Todėl galime sakyti, jog Lietuvos Laisvė ir Lietuvos kariuomenė — du neatskiriamai susiję veiksniai, dvi sąvokos, kurios sudaro tarytum vieną junginį.

Ir vėliau, Lietuvai laisvę atgavus, kariuomenė atliko stambų vaidmenį valstybiniame, o taip pat ir kultūriniame gyvenime.

Į kariuomenės eiles eidavo kaimo žaliukai — jaunuoliai ir po pusantrų metų atlikę karinę prievolę, jie grįždavo daug žvalesni, tiesesni, praplėtę savo apšvietos akiratį, kiti — net mokslo įsigiję. Teko pažinti eilę vyrų, kurie kariuomenėj sudarytų sąlygų dėka net aukštuosius mokslus baigė, kiti įsigijo amatininkų specialybes ir susirado pragyvenimui šaltinį.

Šiuo metu atsiranda žmonių, kurie, tarytum palaidoj baloj taškydamiesi botagu, pataško kartais nevykusių išsireiškimų mūsų garbios kariuomenės vardu, tačiau mūsiškiai kariai anaiptol to neužsitarnavo.

Vaižgantas tokiems randa tokį atsakymą: "Yra ir gesintojų, ne tik iš šalies, bet ir iš vidaus! Kur gi nebuvę? Pasaulio gyvybė—dviejų sričių kova. Yra kova, tai yra ir kovotojų, kitaip kaipgi? Ašen lėpstu be Šviesos ir Šviesoje tegaunu, ko man reikia. Kurmiams gi ir šikšnosparniams šviesumas kenkia ir Šviesoje jie nieko nepasigauna. Tad ir kitiems Šviesos pavydi. O aš jiems tamsos nepavydžiu . . ."

Dar tai būdinga — visdėlto gal mažiausia nedėkingųjų mūsų kenčianti Lietuva turi iš tų, kurie yra atlikę karinę prievolę jos kariuomenės eilėse. Jie moka gerbti, mylėti ir geru žodžiu prisiminti ne tik savąjį gimtą kraštą, bet ir to krašto kariuomenę.

Grįžtant dar truputį prie mūsų kariuomenės kultūrinio vaidmens savajam krašte, dera prisiminti ir dar vieną itin teigiamą dalyką, kuris žingsnis į žingsnį ėjo su kariuomene, tai mūsų Tėvynės gynėjų Žurnalas — KARYS, kurio išvarytoji kultūrinė vaga yra gili, plati ir reikšminga. Nepriklausomoj Lietuvoj Karys buvo visų mylimas, mielai skaitomas ir nuoširdžiai laukiamas svečias.

Štai šiuo metu Karys atgaivintas ir leidžiamas toli nuo Tėvynės. Jis keliauja po pasaulį su didelėmis kliūtimis, sunkumais, tačiau su didžiausiu kantrumu lanko lietuvius karius plačiame pasaulyje.

Atgaivintas žurnalas — tai puiki priemonė jungti į vieną dvasinį vienetą išguitus iš savos žemės Lietuvos atsargos karius. Tad sėkmės ir ištvermės žurnalui KARIUI!

1956 METŲ OLIMPIJADA IR AMERIKIEČIAI

Artėjant 1956 metų olimpiadai Australijoj, amerikiečių olimpinio komiteto narys T. McGovern pareiškė, kad būsimų žaidimų laimėtoja bus Rusija su okupuotais kaimynais, jei amerikiečių sportininkų teisinė padėtis ir esama organizacija pasiliks nepakeista. Praeitoj olimpijadoj Rusija lipo amerikiečiams ant kulnų su 553 taškais prieš amerikiečių 614. (Šis taškų skaičiavimo būdas buvo neoficialus, tarptautinio olimpinio komiteto nepatvirtintas). Po 1952 olimpijados rusai nusistatė būtinai išstumti amerikiečius iš pirmaujančios vietos. Jau dabar už geležinės uždangos yra įsteigta eilė stovyklų, kuriose rengiami sportininkai būsimai olimpijadai. Sportininkas, turįs davinius gauna aukštos kokybės aprūpinimą, laikoma turįs pastovų ir brangiai apmokamą darbą, suprantama, su daugybe privilegijų.

Reikia pabrėžti, kad tai yra armijos rankose, nes tik armija turi didžiausius galimumus perfiltruoti pajėgiausius vyrus, tuo pačiu parengimas panašus į profesionalų, nes čia sportininką parenka, aprūpina, treniruoja ir atlygina valstybė; tai juk nesudaro vien pramogos, nes sportas duoda pragyvenimą. Suprantama, pasiteisinimų sovietai irgi turi. Ir šitokio sportininkų parengimo pasekmės ryškiai jaučiamos. Pvz., barjeriniam bėgime Litujev su 51.3 atbėgo antras po amerikiečio Moore 50,8, o tai buvo anuomet rekordas. 1953— Litujev tą patį atstumą sukorė per 50,4.

Paskutinėj olimpijadoj amerikiečiai laimėjo 800 metrų per 1:49,2, pernai čekas Jungwirth ir dar du prabėgo geresniu laiku. Pažymėtinas amerikiečių 100 metrų laikas 10,4 sovietų pasiektas 4 kartus ir olimpinis rekordas pastatytas amerikiečio Horace Ashenfelter pralenktas viena minute. Nurmio pastatytas 10,000 m. rekordas vien 1953 metais buvo peržengtas 15 kartų. Amerikiečiai nei karto nepasiekė. Vengras nušoko į toli 7 colius toliau, negu amerikietis Jerry Biffle. Net ir plaukime, kuriame taip ilgai amerikiečiai pirmavo, 1953 m. atsiliko, išskyrus 400 metrų laisvo stiliaus plaukėja Konno ir moterų 100 metrų plaštakės stilium Gail Peters.

Krepšiny amerikiečiai prakišo Buenos-Aires. Jei prisiminti paskutinėj olimpijadoj žaidimą su sovietais, tai vos laimėta 36—25. Sovietų ledo rutulininkai iš pirmaujančių kanadiečių lengvai išplėšė pergalę. Pravartu prisiminti moterų laimėjimus slidžių sporte Šveicarijoj Grindelwald. Primintina ir tai, kad Vengrai, turėdami 9 milijonus gyventojų, 1952 metų olimpijadoj laimėjo 42 medalius, gi amerikiečiai 76 su 160 milijonų. Taigi prašosi nemaloni išvada 1956 metų olimpijadoj amerikiečiams. Sovietai labai gerai supranta propagandos reikšmę, todėl ir daro viską, kad laimėtų sporte pirmą vietą, tuo simbolizuotų ir visos sovietų sąjungos pirmavimą pasaulyje.

Amerikiečiai atsisako panašių metodų laimėjimui atsiekti, kaip sovietai, tačiau McGovern pareiškimu privalo kovoti už savo teises, išlaikyti olimpinę dvasią.

Pagerinimui esamos padėties siūloma: 1. Pagerinti finansinę padėtį, suprantama, ne iš valstybės iždo, kaip sovietai daro; reikiamus pinigus sudaryti iš privačių suinteresuotų asmenų. 1952 m. tik paskutinę minutę aktorių Bob Hope ir Bing Crosby dėka rasti pinigai pasiųsti sportininkams į olimpijadą. Jau dabar laikas atkreipti visuomenės dėmesį prisidėti prie žaidėjų parengimo būsimai olimpijadai.

2. Daryti įtakos į aukštąsias mokyklas, kad suintensyvintų akademinio jaunimo sportinį parengimą, sudarant sąlygas treniruotėms turintiems davinių.

3. Išnaudoti atrankos ir parengimo galimumus kariuomenėj. Čia reikia sudėti didžiumą vilčių, įtraukiant ne vien sportininkus, bet ir organizatorius būsimiems olimpiniams žaidimams. Labai svarbu suprasti, kad atleto parengimui neužtenka laisvų nuo darbo valandų, neužtenka turėti fizinių duomenų, reikia ugdyti ir dvasinę sportinę kultūrą, kuri duotų ne vien propagandinę naudą, bet kaip pagrindinė idėja būtų krašto pažangos impulsas. Sveikame kūne sveika siela.

Amerikietės moterys iš olimpinės arenos baigia pranykti; vyrai, kurie gamtos apdovanoti kaip geriausi atletai, turi prieš akis kietą tikrovę—sunkų darbą, kad išlaikytų išsikovotą vietą. Tai skamba liūdnai, tačiau tai bus padaryta iš laisvos valios, laisvoj sportinėj dvasioj ir jų sunkus pasiaukojimo darbas bus atlygintas jų laimėjimais ir krašto pasididžiavimu.

B. B.

BAIGĖ KARO LAIVYNO AKADEMIJĄ

Silvestras Mykolas Dulkė, Brooklyno, N. Y., gyventojas, 1945 m. stojo savanoriu į JAV karo laivyną ir jame ištarnavo daugiau kaip 3 metus. Pasižymėjęs tarnyboje, buvo pasiųstas į New Port, L. I. Ten išlaikęs konkursinius egzaminus buvo priimtas į Anapolis, Md., karo laivyno akademiją.

Šiemet birželio 4 d. baigė minėtą akademiją ir gavo karo laivyno aviacijos karininko laipsnį. S. M. Dulkė yra gimęs 1929 m. spalio 5 d. Brooklyne, N. Y. ("Darbininko" klišė).

KARINĖS ŽINIOS

Raudonųjų ir prancūzų susigrupavimas Deltos kautynėms

INDOKINIJA.

Deltos kautynės, kurios jau prasidėjo, vyksta už plotą, kuriame yra:

1. Šiaurės Vietnamo **sostinė Hanoi,**
2. Šiaurinės Indokinijos svarbiausias **uostas Haiphong,**
3. Šiaurės Indokinijos **maisto aruodas,**
4. Indokinijos **tankiausiai apgyventa** sritis.
5. Prancūzų **pasipriešinimo centras** prieš Viet Minh komunistus per 8 metus.

Po Dienbienphu kritimo raudonieji leido prancūzams lėktuvais išsivežti apie 800 sunkiai sužeistus belaisvius. Tam sąlyga: prancūzų aviacija neveiks Dienbienphu plote išgabenimo laikotarpyje. Tą raudonieji išnaudojo pajėgų permetimui ir tiekimo pristatymui į Deltos rajoną.

Raudonųjų planas: nelaukti lietaus laikotarpio pabaigos, kuris leistų prancūzams sutelkti daugiau pajėgų iš kitų rajonų, sutriuškinti prancūzų pasipriešinimą Deltoje. Jie ieško silnų vietų prancūzų pozicijose, jau keletą atsparos taškų užėmė. Partizanai subėga beveik kiekvieną naktį sugadinti susisiekimo kelius tarp Hanoi ir Haiphong.

Po Dienbienphu kritimo prancūzai Indokinijos karo vadą gen. Navarre pakeitė generolu Paul Ely, kuris iki tol buvo Kariuomenės Štabo viršininku. Jam pavesta ir civilinė Indokinijos vadovybė.

Jo štabo karininkų nuomonės suskilę: vieni linkę pulti, kiti nori gintis. Gen. Ely yra šalininkas puolimo. Jo ankstyvesnis paskyrimas Kar. Štabo v-ku turėjo tikslą išrauti paskutines šaknis iš Prancūzijos armijos galvojimo pagrįsto Maginot linijos doktrina.

Prancūzų Unijos pajėgos skaičium maždaug lygios raudonųjų pajėgoms, bet geriau ginkluotos — apytikriai 110.000 vyrų 80-je batalijonų. Pažadėta 2 lengvos divizijos sustiprinimų. Prancūzai turi pilną vyravimą ore. Dar daugiau lėktuvų kelyje iš JAV, taip pat laukiama daugiau šarvuotų laivelių, kurie čia labai reikalingi, nes kautynės vyksta pusiau žemėje, pusiau vandenyje.

Raudonųjų artilerija, spėjama, pasireikš mažiau, kaip prie Dienbienphu, nes Deltoje nėra džiunglių ir pabūklai reikės tempti per dumblą ir bus lengvai pastebimi iš lėktuvų.

Prancūzų planas: sutraukti kuo daugiau pajėgų iš "ramių" rajonų ir sudaryti judrius rezervus priešsmūgiams prieš raudonųjų puolimus.

Prancūzai galvojo turėsią laiko susitelkti ir geriau įsitvirtinti lietų laikotarpyje, bet išėjo kitaip, nes raudonieji nebojo lietaus. Be to, vietinių daliniai nelabai patikimi, daug pereina pas komunistus. Ypač perbėgimai pagausėja po didesnio raudonųjų artilerijos veikimo. Iš viso, vietiniai prancūzus laiko okupantais.

Kaip vyks kautynės už Deltą ir kokia bus jų pabaiga, daug priklausys nuo prancūzų apsisprendimo: ar išgelbėti ekspedicines pajėgas, ar išsaugoti Indokiniją? Po 8 metų karo, Prancūzijai atėjo momentas kada ji turi apsispręsti dėl Indokinijos išsaugojimo, bet Prancūzijos parlamentas nepanorėjo balsuoti už išsaugojimą. Atrodo, jis bus priverstas balsuoti už ekspedicinių pajėgų išgelbėjimą. Tada nebus Dunkirkeno Indokinijoj; prancūzai apleis Deltą tokiu apskaičiavimu, kad nereikėtų kautis dėl priėjimo prie Tonkin įlankos pakraščių.

Yra davinių manyti, kad atsitraukimo iš Deltos atvėju JAV karinės pajėgos padėtų prancūzams atsipalaiduoti.

JAV aviacijos technikai prie prancūzų pajėgų palaipsniui atitraukiami pagal sutartą lentelę, nors prancūzai nori juos turėti bent kaip JAV simboli.

Pastebėta, kad Kom. Kinijos turimieji rusų Migai telkiami Hainan saloje. Jei tie Migai įsikištų į Indokinijos karą, tai būtų signalas JAV pradėti "masinio kerštо" veiksmus.

NATO

Gen. Gruenther tiki, kad, jei Rusija šiemet pradėtų karą Europoje, tai Šiaurės Atlanto Pakto valstybės sugebėtų jai tinkamai pasipriešinti. 50 divizijų pasiruošusių kautynėms, tiek pat rezerve įvairiame pasiruošimo laipsny. Jis turi 4.000 lėktuvų, atominę artileriją ir vairuojamas raketas.

RUSIJA

Rusija dabar turi 175 judrias ir paruoštas divizijas prieš 19 div. JAV, per 30 dienų ji gali sumobilizuoti kita tiek.

Jūroje Rusija stiprėja diena iš dienos abiejuose vandenynuose. Povandeninių laivų turi daugiau, negu kas kitas. Povandeniniai laivai apginkluoti vairuojamom raketom, kas ypač sudaro pavojų JAV pakraščiams.

VOKIETIJA

Pagal nuomonių surinkimo davinius, vokiečių jaunimo (tarp 16—25 metų) 63% pasiruošę tarnauti karuomenėje, jei tik būtų pašaukti; pernai buvo tik 48%. **J. L.**

RAMOVĖNŲ SUVAŽIAVIMAS

KPT. VACLOVAS ALKSNINIS

Lietuvių Sąjungos Ramovės dvimetinis skyrių atstovų suvažiavimas-seimas įvyko gegužės 30 d. Čikagoje.

Suvažiavimas prasidėjo iškilmingomis pamaldomis šv. Kryžiaus bažnyčioje, kurias atlaikė kun. Stašys. Patriotinį pamokslą pasakė kun. Šantaras. Giedojo Dainavos ansamblis.

Iškilmingąjį posėdį pradėjo S-gos pirm. **gen. P. Plechavičius,** pakviesdamas garbės prezidiumą. Pagerbti žuvusieji už Lietuvos laisvę kariai, šauliai ir partizanai. Garbės prezid. dalyviams pasakius sveikinimo kalbas, dar sveikino plk. Pr. Saladžius, buv. Šaulių S-gos vadas, ir kpt. V. Alksninis, perdavęs Amerikos Lietuvių Legijono vado kpt. P. Jurgėlos sveikinimą.

Po to sekė plk. A. Reklaičio referatas "Tautinių dalinių organizavimas." Referato pagrindinės mintys šios: visų komunizmo pavergtų tautų egzilinės institucijos siekia organizuoti tautinius karinius dalinius, kad galėtų dalyvauti išlaisvinimo žygyje. Tokio žygio buvimu kalbėtojas neabejoja. Tai esąs tik laiko klausimas. Šiame žygyje turėtų dalyvauti ir lietuvių karinis vienetas. Tai būtų branduolys didesnėms formacijoms. Toks vienetas turi būti sukurtas prieš išlaisvinimo žygio pradžią. Šis sumanymas turi šalininkų Kongrese. Jis nesvetimas vyriausybei ir Pentagonui. Žymiausis rėmėjas esąs kongresmanas C. Kersten. Sumanymo vykdymo galimumai numatyti tik visiškai realizavus NATO.

Buvo pareikšta, kad mūsų veiksniai turėtų nedelsiant paskirti vyr. karininką planavimo uždaviniams ruošti.

Darbo posėdžiam pirmininkavo plk. K. Dabulevičius, sekr. — kpt. Aušiūra.

Valdybos pranešimą padarė S-gos pirm. gen. Plechavičius ir plk. Gaušas. Pabrėžus, kad S-gos pagrindinis uždavinys aktyviai įsijungti į Lietuvos vadavimo darbą, kartu išreikštas susirūpinimas dėl mūsų tą darbą vadovaujančių veiksnių tarpusavio nesutarimų.

Pažymėtini S-gos darbai: priimtas ir išleistas S-gos statutas, užplanuota ir iš dalies įvykdytos šios studijos: 1) nustatyti Liet. kariuomenės faktiną padėtį 1940 m. birželio 15 d.; 2) nustatyti Liet. kariuomenės likimą, bolševikams Lietuvą okupavus; 3) kokiomis sąlygomis ir kuriais būdais bei priemonėmis galėtume aktyviai pasireikšti Lietuvos atvadavimo veikloje; 4) kokia forma galėtų būti suorganizuotos Nepriklausomos Lietuvos ginkluotos jėgos ateityje.

Buvo užmegstas ryšis su estų ir latvių karių veteranų organiz. centrais per New Yorko skyrių. Talkininkauta kongresm. Ch. Kersteno Komitetui, paruošiant apžvalgą "Sovietų okupacija Lietuvoje karine prasme," su žemėlapiu, ir be to, surenkant 53 liudininkų parodymus.

Daug ir gyvų diskusijų susilaukė S-gos persiorganizavimo ir legalizavimosi klausimas. Čia bet iškilo jau anksčiau valdybos svarstytas susijungimo su Amerikos Lietuvių Legijonu klausimas. Diskusijose buvo pabrėžta palyginti mažas buv. žemesnių laipsnių karių Ramovės veikla domėjimasis. Iš viso čia vyrauja įsitikinimas, kad Ramovė yra tik karininkų susibūrimo organizacija. Ramovė nėra legalizuota, t. y., inkorporuota. Esant reikalui naudojamasi ALB čarteriu. Jos įstatuose vengiama karinių terminų. Be to, ji apsiriboja tiktai buv. Lietuvos kariais. Kitų kariuomenių, taigi ir JAV, veteranai gali būti priimami tiktai atskiru skyriaus valdybos nutarimu. Dėl tokio skirtingo vertinimo jie lieka šalia Ramovės ir jieško savo kelių. Ir tuo būdu Ramovė lieka organizacija be prieauglio perspektyvų.

Susijungti su Amerikos Lietuvių Legijonu (ALL) iškelti šie motyvai: ALL inkorporuotas, jo nariai gali būti lietuviai, buvę visų laipsnių ir visų kariuomenių kariai, šauliai ir partizanai ir kiti. Susijungusi su ALL ir priimdama jo čarterį, Ramovė lengvai išspręstų legalizavimosi problemą. Karinių studijų bei planavimo reikalams Ramovė galėtų palaikyti savo organizacinę schemą legijono ribose. Tuo būdu būtų išvengta lygiagretumo veikloje, būtų pagerbta ir sustiprinta sena Amerikos lietuvių karinė tradicija. Ramovė dėl to nenustotų nieko, bet lietuvybė daug laimėtų.

Suorganizavus netarnavusių kariuomenėje—jaunių, bei lietuvaičių —moterų, dalinius, nario teisėmis, atkristų reikalas dar vienos karinės org-jos, būtent, Šaulių S-gos kūrimas. Susijungimo priešininkų motyvai: esą Ramovė, ir ALL yra skirtingų uždavinių organizacijos, todėl nereikia jungtis, bet reikia bendradarbiauti. Šis klausimas seime liko neišspręstas, pavedant tai atlikti naujai c. v-bai. Pastaroji, išstudijavusi klausimą, patieks balsuoti skyrių susirinkimams.

Gyvai nagrinėti KARIO žurnalo reikalai: jo paskirtis bei turinys ir lėšos. Diskusijų mintys suvestinos į šiuos punktus: 1) KARYS turėtų būti Ramovės organas. Jo turinys— kariškų problemų nagrinėjimas. Ramovė perima leidimą ir finansuoja. 2) Žurnalo turinys turėtų apimti visas Liet. gyvenimo sritis, tačiau dominuojant kariškajai. Ramovė teiktų žurnalui tik moralinę globą bei paramą, tačiau nesusirištų finansiškai.

Beje, KARIO klausimas taipogi paliktas be sprendimo, paliekant tai padaryti naujai centro valdybai.

Liet. Karo invalidų, bei vargan patekusių buv. karių šalpai nutarta įsteigti prie c. v. fondą, apdedant narius $3. — metiniu mokesčiu.

Centro organų būstinė palikta Čikagoje. Iš šio skyriaus ir išrinkta naujoji C. V-ba: **gen. P. Plechavičius, gen. M. Reklaitis, plk. K. Ališauskas, plk. A. Reklaitis ir ltn. A. Siliūnas.**

Atsiliepiant į lenkų egzilų asmenų bei spaudos pretenzijas į Vilnių, priimta protesto bei pasiryžimo rezoliucija, kad lietuviai niekad neatsižadės savo sostinės Vilniaus ir dėl jos kovos.

Vertinant bendrai, tenka tarti, kad suvažiavimas buvo suruoštas kruopščiai ir rūpestingai. Atstovų atvykimas iš visų—net ir tolimos

Nepriklausomybės kovų metu Pakeliui į frontą

Nuotrauka gauta iš J. Valicko

REDAKCIJOS PRANEŠIMAS

Pirmasis RAMOVĖS atstovų suvažiavimas, nepaprastai svarbios reikšmės organizacijos gyvenime, jau praėjo. Daug iš jo tikėtasi Sąjungos veiklai sustiprinti ir pagyvinti, daug iš jo tikėjosi ir KARYS.

Mūsų lietuviškas visuomeninis gyvenimas, kaip jau įprasta, gausus savo šūkiais, gerų norų pareiškimais ir ... čia pat veikla nurimsta. O toliau, jūs, valdybos, komitetai ir kiti visuomeninės veiklos mėgėjai, dirbkite, stenkitės ir persiplėškite. Atrodo, ir šį kartą taip pat bus atsitikę. Neminint kitų klausimų, mums daugiausia rūpi KARIO leidimo finansavimas. Tačiau suvažiavimas neturėjo laiko nei išsiaiškinti, nei padaryti jokio sprendimo, nei ateities gairių nustatyti. "Jūs, valdybos, redaktoriai, leidėjai, dirbkite, viskas gerai, labai ačiū, o dabar, gerbiamus atstovus, kviečiame pasivaišinti..."

Tuo būdu, KARIO leidimo klausimas buvo nustumtas naujai išrinktai valdybai. Todėl juk jos ir renkamos, kad ką nors veiktų.

Tenka tai viską laikyti normaliu reiškiniu ir toliau dirbti. Užmiršdami suvažiavimo nejautrumą KARIO reikalu, bet gi mes visiškai pasitikime savo skaitytojams ir ramovėnams, kurie padarys sau išvadas ir rems **KARĮ dar nuoširdžiau.**

Šiuo metu mūsų prenumeratorių skaičius, sumokėjusių prenumeratą — 365, o pereitą KARIO numerį leidžiant jų juk buvo 319.

Linkėdami naujai Centro Valdybai sėkmingo darbo, tikimės, kad suvažiavimo įpareigojimai valdybai bus įvykdyti su didesniu užsidegimu, negu suvažiavimo jie buvo pateikti.

Kalifornijos — skyrių parodo tikrai didelį susidomėjimą. O visdėlto kai ko pasigesta ir, būtent, — laiko išsikalbėti. Pirmininkas, norėdamas posėdį užbaigti skirtu laiku, kiekvieną kalbėtoją įspėdavo kalbėti trumpai. Tokios pastabos varžė ir blaškė minčių susikaupimą. Atvykusiam 1000 ar daugiau mylių, kad pasakytų tai, kas skyriaus susirinkimo buvo aptarta ir kas pačiam yra ant širdies, tos pastabos nebūdavo malonios. Visa praėjo skubėjimo ženkle. To pasėka—svarbesnės problemos paliko neišspręstos. To būtų buvę galima išvengti, posėdį pradedant valandą anksčiau ir baigiant valandą vėliau, pasiskolinant po valandą iš priešposėdinio laisvalaikio ir banketui skirto laiko.

RAMOVĖNŲ NEW YORKO SKYRIAUS SUSIRINKIMAS

Birželio 12 d. Brooklyne, Lietuvių Atletų Klube, įvyko Ramovės Sąjungos New Yorko skyriaus susirinkimas. Pirmiausia atsistojimu buvo pagerbtas mirusis skyriaus narys plk. Dr. Antanas Petraitis.

Toliau buvo perskaitytas centro valdybos apyskaitinis pranešimas ir buvęs skyriaus atstovas V. Alksninis pranešė apie Sąjungos skyrių atstovų suvažiavimą Chicagoje.

Skyriaus susirinkimas pritarė iškeltai minčiai susijungti visoms lietuviškoms karinėms organizacijoms, bendrai veikti ir bendrai posėdžiauti. Tai minčiai pritaria ir legijonierių Dariaus-Girėno postas. Ramovėnų susirinkimas nutarė savo nuomonę pareikšti raštu centro valdybai. Sekantis ramovėnų susirinkimas bus šaukiamas drauge su legijonierių susirinkimu.

"Kario" redaktorius Raulinaitis ir administratorius Bileris pranešė apie dabartinę "Kario" būklę. Susirinkimas nutarė prašyti centro valdybą, kad ji darytų žygių "Kariui" padėti.

Buvo aptartas Kariuomenės šventės minėjimas Brooklyne ir pulkininkas Šlepetys pranešė apie lietuvių buvusių karių bendrą darbiavimą su latvių ir estų buvusiais kariais. Daromi bendri posėdžiai ir ruošiamasi surengti bendrą kultūrinį subuvimą. Taip pat nutarta prisidėti prie legijonierių Dariaus-Girėno posto rengiamo Kan. Meškauskui pagerbti minėjimo, jo 40 metų kunigystės sukakties proga. Kan. Meškauskas yra buvęs pirmasis Lietuvos kariuomenės vyriausias kapelionas. Į talką minėjimui surengti skyrius išrinko 3 narių komisiją.

B.

NUO 80.000 IKI . . . 319

JUOZAS VALTYS

Minint KARIO 35 metų amžiaus sukaktį, Stasys Butkus mums iškėlė įdomų faktą, būtent, buvę laikų kada "Karį" skaitydavę **80.000.** Nepriklausomos Lietuvos spaudos gyvenime "Karys" su tokiu savo tiražu be abejo atliko neeilinį vaidmenį. "Karys", sakytumėm, buvo tapęs ne vien kariuomenės, bet ir patriotinės visuomenės laikraštis. Taip pat kiekvienam lengva suprasti, jog to viso atsiekta dėl to, kad "Karys" buvo įdomus ir savo išore patrauklus laikraštis.

O dabar koks vaizdas? Tam pačiame sukaktuviniame, atseit, praeitame "Kario" numeryje redakcijos pranešime randame kitą įdomų faktą, būtent, šiuo metu užsimokėjusių "Kario" skaitytojų yra vos **319!** Tarkite — kur 79.581? Nejaugi, jie visi liko Lietuvoje? Atrodo, ne. Kukliai imant, iš į Jungtinės Valstybės pokarį atvažiavusiųjų 30.000 bent 5.000 yra buvę Lietuvos kariuomenės karininkai bei kareiviai! Tur būt, 600—700 iš tų 5.000 yra buvę karininkų rango.

Nenoriu tikėti ir netikėsiu, jog "Kario" leidimas dabar neaktualus. Norint grąžinti Lietuvai nepriklausomybę, "Karys" yra vienas iš tų ginklų, reikalingų toj žūtbūtinėje kovoje. Dėl to nereikia daug kalbėti, tai savaime aišku. Vokiečių okupacijos metu "Karį" labai plačiai skaitė, nes jį laikė Lietuvos Nepriklausomybės simboliu. O ar dabar mums tie simboliai nebereikalingi. Gal jau nubodo mums Nepriklausomybės idėjos ir jos atsiminimai. Gal tai tik įdomu partizanams Lietuvos miškuose, ištremtiems Į Sibirą ir Lietuvoje likusiems, suvarytiems į kolchozus.

Iškyla dar ir toks faktas. Gyvenant Amerikoje, kur įpratome vartoti čekį ir turėti sąskaitas bankuose, mums centas surišo rankas ir atbukino mūsų kadaise buvusius patriotinius jausmus. Tai sunki liga, retai išgydoma. Tuo tarpu vargšėje Lietuvoje to daug mažiau būta.

Jei toks buvęs grandinis nuo Anykščių, dabar nesenai atsidūręs Amerikoje, pasiūlius "Karį" užsiprenumeruoti, nemirktelėjęs atrėžia, kad lietuviškų laikraščių jau nebeskaitąs . . . , tai suk jį galas. Gailestis tik žmogų apima. Bet ką sakyti, jei, atvirai tariant, generolas . . . atsisako "Kario."

Tikiu, kad "Kario" turinys turėtų būti tobulesnis, turėtų būti daugiau iliustracijų ir taip toliau. Tačiau viena turėtų būti aišku, jog "Kario" redakcija nei pagalvoti negali apie apmokamus bendradarbius. O savanorių į "neapmokamą" talką visada labai mažai. Reikia džiaugtis, kad ir šiaip galą su galu vos suduriama. Prašom talkos, ir reikalai pagerės!

SAVANORIAI KŪRĖJAI ČIKAGOJE

Skyriaus valdyba: P. Dirkis, M. Klikna ir J. švedas

Čikagoje gyvenančių savanorių susirinkime yra įsteigtas Savanorių Kūrėjų Sąjungos skyrius ir išrinkta skyriaus valdyba iš plk. ltn. Jono Švedo, kpt. Povilo Dirkio ir k. v. Mato Kliknos.

Naujoji skyriaus valdyba uoliai pradėjo veikti, dažniau šaukdama susirinkimus ir pradėjo savo skyriaus nariams leisti gana reikšmingus ir skatinančius organizuotis bendraraščius.

Atrodo, kad savanoriai kūrėjai ryžtasi išjudinti visus buvusius Nepriklausomybės kovų dalyvius ir juos suburti. Savo nariams primena šias pareigas:

1) Gaivinti ir palaikyti savo tarpe bei lietuvių visuomenėje 1918—1920 metų Lietuvos kariuomenės Kūrėjų Savanorių dvasią ir stiprinti tautiškumą.

2) Aktyviai prisidėti prie darbo lietuvių bendruomenės ir ypač žiūrėti, kad lietuvių tautos ir valstybės geras vardas bei garbė niekur nebūtų žeminama.

3) Per bendruomenės vadovybes, spaudą ir gyvu žodžiu kelti balsą prieš pasireiškiančias lietuvių tarpe negeroves.

4) Drauge su visais geros valios lietuviais kovoti prieš pražūtingą mūsų tautai komunistinę veiklą ir propagandą.

5) Per bendruomenių vadovybes šalinti iš bendruomenių tarpo tuos asmenis, kurie bolševikų ar vokiečių okupacijų metais Lietuvoje kenkė lietuvių tautai ir valstybei.

P. Erdvys

MŪSŲ MIRUSIEJI

Rašo Bal. Brazdžionis.
Chicago, ILL.

Vasario 8 d. Chicagoje mirė savanoris kūrėjas kapitonas **Alfonsas Ramašauskas.** Palaidotas šv. Kazimiero kapinėse.

Brazilijoje, Sao Paule mieste mirė **Leonardas Jaroševskis,** Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris, Vyčio Kryžiaus kavalierius. Velionis, kai tik sueidavo su pažįstamais, vis sakydavo: "Vyrai, važiuosime vaduoti Lietuvą dar kartą", bet mirtis visas svajones nutraukė.

Australijoje mirė Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris **Aleksandras Gedrimas,** 55 m. amžiaus, gimęs Žemaitijoj. Lietuvos kariuomenėj tarnavo liktiniu viršila ir buvo baigęs Vaičkaus teatro studiją Kaune.

Šveicarijoje mirė Dr. **J. Augevičius,** buvęs Lietuvos kariuomenės gydytojas pulkininkas.

Jūrų karininkas **Albertas Kupliauskas,** JAV laivyno akademiją baigęs, ėjo aviacijos instruktoriaus pareigas, prieš Kalėdas žuvo lėktuvo katastrofoje Anglijoje.

Gegužės 4 d. staiga mirė leitenantas **Kliaudijus Račkus,** Forest Hills, N. Y., 34 m. amžiaus. Jis tarnavo JAV armijoj, Japonijoj ėjo saugumo skyriuje pareigas net keturis metus. Be to, dar buvo paskirtas prie generalinio štabo Tokijo mieste, ėjo administratyvines pareigas. Vėliau vėlionis įstojo į Columbia universitetą ir dirbo Gen. Aniline filmų prekybos departamente.

Germanas Špilmanas. Šiemet Vokietijoje, Varelio senelių prieglaudoje, mirė Germanas Spilmanas, 67 metų amžiaus.

Velionis gimęs Mažojoj Lietuvoj, Šilinėliuose, Pilkalnio aps. Į Didžiąją Lietuvą pateko Pirmojo pasaulinio karo metu kaip vokiečių karys. Kuriantis Nepriklausomai Lietuvai, jis pasiliko Lietuvoje ir visą laiką iki 1944 m. Lietuvoje gyveno ir dirbo.

PLK. DR. A. PETRAIČIUI mirus, jo artimiesiems mūsų gili užuojauta.
A. L. Sąjunga **RAMOVĖ,**
New Yorko Skyrius.

Mūsų bendradarbį **J. Skaržinską,** mirus jo tėveliui **J. SKARŽINSKUI,** nuoširdžiai užjaučia
KARIO leidėjai
ir bendradarbiai

A. a. Plk. J. Bobelio laidotuvės Čikagoje

LIETUVIAI KARIAI LAISVAJAME PASAULYJE

Karys **Edvardas Šulaitis,** rudenį išvykęs į JAV armiją rašo, kad mums tektų susirūpinti glaudesnio ryšio palaikymu tarp kariuomenėje tarnaujančių karių. Šiuo klausimu yra rašęs "Drauge". Jis dabar gyvena Fort Lewis karių stovykloj ir ten užmezgė su lietuviais draugystę.

V. Vokietijoj, kpt. **Apyrubio** vadovaujamame daliny, kariai išsirašo įvairios lietuviškos spaudos. **R. Radveikis** eina per kuopas ir ragina įsirašyti spaudos.

Japonijoj ar Korėjoj esą kariai taip pat išsiilgsta lietuviško spausdinto žodžio. Kariai stengiasi propaguoti Lietuvos vardą ir jos nelaimę karių tarpe, skaito paskaitas, siunčia karo vadams įvairią medžiagą jų kalboje.

Lietuviai vyčiai kariai prašo, kad jiems atsiųstų spaudos. Jų tarnauja visur. Štai, V. Vokietijoj tarnauja corp. **Al. Širvinskas,** Brighton Park lietuvių kolonijos Širvinskienės sūnus, priklausęs prie 36 vyčių kuopos.

Cpl. Al. Širvinskas

Ed. Strazdas, dabar esąs karinėj tarnyboj Afrikoj, neseniai buvo pakeltas į leitenanto laipsnį.

Fort Lewis karių stovykloj yra lietuviai kariai **Česnauskas** iš Chicagos ir **Odinas** iš Omahos. Jie laikinai apsistojo, keliaudami į Okinawa. Dar yra karys **Dumčius** iš Cicero, **Brazaitis** iš Detroito, **Krinickas** iš New Yorko, dar atvyks iš Chicagos **Kęstutis Butkus,** kuris yra paskirtas į Tolimuosius Rytus.

Prancūzijoj apdovanotas lietuvis karys **J. Dulinskas.** Vyriausybė jį apdovanojo Garbės Legiono ordinu už pasižymėjimą svetimšalių legijone 1944—45 m. Tai pirmas lietuvis karys, gavęs ši aukštą karinį ordiną. Jis yra netekęs dešinės rankos, bet dirba ir yra sukūręs šeimą.

Ltn. **E. J. Brazauskas,** kilęs iš Edwardsille, sugrįžo į civilinį gyvenimą. Jis yra baigęs U. S. Merchant Marine akademiją ir tarnavo įvairiose pasaulio dalyse.

MARGIEJI LAIŠKELIAI

PASKUBĖKIM GREIČIAU...

Gerb. Redaktoriau,

Siųsdamas pašto perlaidą prenumeratai noriu pridėti ir savo trigrašį.

Kai mūsų veiksniai kalba apie greitą Tėvynės išlaisvinimą, kai yra planuojamas krašto ekonominis ir kitoks atstatymas, tai norėtųsi, kad nebūtų užmirštas ir kareivis—sargybinis ant Tėvynės rubežių. 1918—40 m. rodo, kad toks tvarinys yra reikalingas.

Kaikurių srovių iškoneveiktas lietuvis karininkas privalo rasti vietos veiksnių tarpe ir tarti savo žodį. Eventualiu atveju, mūsų kariniai atstovai turėtų tuoj atsirasti atitinkamose vietose, t. y. rytų ir vakarų Lietuvoje ir skubiai organizuoti karines pajėgas. Praeitis parodė, jog mūsų kaimynai vis paskuba greičiau, kad ir su didele klasta. Gal kas nors tars: "U. S. A. kariai iškeps bandutę, o 'gerieji' kaimynai sukramtę dar ir į burną įdės".

Ką rodo praeitis?

Plk. J. Petruičio knygos, Laisvę Ginant, labai daug ko mus pamoko. Lietuviški Veiksniai II Pasaul. Karo metu jokio kontakto su lietuviškais kariniais daliniais nepalaikė. Liet. Savisaugos Dalinių batalionai, buvę rytuose, traukėsi be jokio uždavinio iš savųjų pusės. Vilnius buvo paliktas galvotrūkčiais ir per anksti.

Ką gi veikė mūsų kaimynai?

Jau 1939 m. rudenį visu Lenkijos — SSSR pasieniu buvo suorganizuoti gan stiprūs lenkų partizanų daliniai. Vokiečių karių nuotaikai kritus, lenkės Varšuvoj, Liubline ir kitur už lašinius pirko iš v. kiečių ginklus. 1944 m. pavasa lenkų partizanų vadas Wilk su savo brigada buvo išsidėstęs ant buv. Lietuvos-Lenkijos demarkacijos linijos.

Tuo pačiu metu mūsų veiksnių auksinės burnos šaukė: "Vokiečiai ir rusai šio karo eigoje subyrės, bolševikai čia neateis . . .'. Vietinė Rinktinė, dėl nevykusio tam tikrų veiksnių įtaigavimo, buvo sunaikinta (Lenkai iš džiaugsmo trynė rankas). Kas nori laisvės — mirdamas privalo siekti ginklo!

1944 m. liepos 5 d. žygiavau nuo Vilniaus geležinkelio stoties iki Šnipiškių kareivinių. Nesimatė nei vokiečių nei lietuvių karių, tik už Neries matėsi civilinių kažkur beskubančių.

Vos tik atvykau į savo butą, prisistatė 3 lenkų partizanai ir pareiškė, kad lenkų partizanų vado Wilk įsakymu, visi vyrai yra mobilizuojami ir gavus ženklą turės stoti kautynėms su besitraukiančiais vokiečiais. Partizanų žinioje išbuvau kaip ryšininkas iki liepos 7 d. Teko su uždaviniais vykti dviračiu į Maišiogalą, Paberžę, Verkius, prie Žaliųjų Ežerų ir iki Nemenčinės. Visur mačiau pilna gerai ginkluotų lenkų partizanų. Wilk štabas buvo Žvėryno šlaituose, Pirmojo Pasaulinio Karo senuose bunkeriuose. Jis kiekvienu momentu laukė Krakaviako plokštelės iš Londono, kuri buvo sutartas ženklas pradėti kovą prieš vokiečius ir vėl tapti Vilniaus šeimininkais. Taip, jei 1944 m. būtų pasikartoję 1918—19 m., lenkų partizanai būtų lengvai užėmę Vilnių, nes jie ruošėsi kovai.

Karys turėtų būti leidžiamas dažniau, bent 2 kart per mėnesį. Jo turinys turėtų būti aktualus politinėm ir karinėm temom ir patrauklus jaunimui. Jis turėtų būti siunčiamas, jei ne kiekvienam jaunam vyrui, tai bent kiekvienam buvusiam Lietuvos kariui. Turėtų būti finansuojamas iš bendrų visuomenės fondų, nes Kario paskirtis yra specifinė, skirtinga nuo kitų laikraščių.

A. Lukas

* * *

Rašau Jums iš Indokinijos, nes vėl sužinojau, kad "Karys" pradėjo eiti. Dar 1952—1953 m. teko gauti keletą "Kario" numerių, ir nuo to laiko nebeteko matyti "Kario". Šį kartą siunčiu Jums pora nuotraukų, gal tiks įdėti į KARĮ.

"Kario" skaitytojai ir skaitytojos, norį su manimi susirašinėti, prašau rašyti šiuo adresu:

Leg. Vytautas Ričkauskas
M-Le 72573
S. P. 76. 310. T. O. E. France.

Leg. Vyt. Ričkauskas su draugu

Esu vienas lietuvis tarp kitataučių legijonierių. Girdėjau, jog yra keletas lietuvių kituose daliniuose, bet jie stovi labai toli nuo manęs.

Malonu gauti laišką iš lietuvio ir jis sudaro didelį džiaugsmą. Per dienas ir naktis sėdime apkasuose už spygliuotų vielų ir kaunamės su raudonaisiais. Šiuo metu karas vyksta labai smarkiai ir neaišku, kas bus toliau. Legijone dar turiu ištarnauti iki 1955 m. liepos 7 d. Tuomet baigsiu visą pasižadėtą legijone tarnybą — 5 metus ir 6 mėnesius.

Leg. V. Ričkauskas,
Indokinija.

Dideliu džiaugsmu vartau savo rankose š. m. "Kario" Nr. 1, ir jį skaitant linksmiau plaka širdis, lyg būčiau gavęs brangią dovaną iš pasiilgtos Tėvynės.

Mintimis žengiu žaliuojančiomis Jesios pakrantėmis A. Panemunėje, pro Antakalnio kareivinių langus žvelgiu į tolyn skubantį Nerį, žygiuoju dulkėtais Gaižiūnų poligono keliais ir tartum matau mūsų palapines Pažeimenės poligone.

"Kariūnų dienos aukso, o naktys sidabruotos", — tartum skamba sieloje niekad nepamirštami dainos žodžiai. Vėl prisimena gražiausios gyvenimo dienos.

S. Slavinskas,
Vokietija.

KARIO RĖMĖJAI IR BIČIULIAI

I. ĮMOKĖJO ĮNAŠUS:

11. **Kraunaitis** I. E. Brooklyn, N. Y
12. **Kepalas Kazys** „
13. **Savickas Tadas**, MD „
14. **Černius J.** Flint, Mich.
15. **Bulota Petras** Hamtramck, Mich.

II. AUKOJO "KARIUI":

1.	**Alekna G.**	$1.00
2.	**Babickas** Pov.	1.00
3.	**Ramonas K.**	1.00
4.	**Vaitkevičius** Ed.	1.00
5.	**Velička Justinas**	1.00
6.	**Žiūkas J.**	1.00
7.	**L. S. "Ramovė" Rochesterio skyrius** (užprenumeravo KARĮ moksleiviams Vokietijoj ir invalidams)	$25.00
8.	**Liet. Taut. S-gos 1 skyr.**	16.00

III. "KARYS" GRĮŽO

(neradęs adresato):

1. A/3c **Ed Slakaitis**
A. F. 16422006, Victerville, Calif.
2. **Švitra Julius,**
San Francisco, Calif.

ATITAISOME

Pereitame KARIO numeryje:
Įmokėjo Įnašus turėjo būti:
8. **Vilkutaitis Vytautas**

REDAKCIJOS ATSAKYMAI

A. Mačiui. Tamstos rašinį apie M. Valeikienę panaudosime rugsėjo mėn. numeriui, kuris bus skiriamas partizanams. Kviečiame ir kitus minimam numeriui rašyti iš partizanų gyvenimo 1918—1923 m., 1941 m. ir 1944—1954 m.

K. Ališauskui. Tamstos atsiminimus apie a. a. Dr. Antaną Petraitį įdėsime kitame numeryje. Jie įdomūs ir tokių atsiminimų apie mūsų mirusius bei žuvusius būtų pageidaujama daugiau gauti.

Algimantui BALČIŪNUI — Jūsų straipsnis gautas, ačiū. Įdėsim į kitą KARIO nr.

Viršelyje — KAIMAS AUKŠTAIČIUOSE

"Ateities" klišė

PIRMASIS PULKE

Zigmas Keblaitis atitarnavo Argentinos kariuomenę š. m. balandžio mėn. ir buvo apdovanotas aukso medaliu "Pro Patria" už pavyzdingą karinę tarnybą. Minimą medalį kasmet gauna tik vienas kareivis iš viso pulko.

Korėjos karo veteranai. Chicagoje, Lietuvių auditorijoje neseniai ivyko lietuvių tremtinių Korėjos karo veteranų susirinkimas. Dalyvavo apie 50 asmenų. Veteranai nutarė susiorganizuoti, tačiau nesteigti naujos organizacijos. Įsijungti į Dariaus-Girėno arba Don Varno postus. Išrinkta laikinoji valdyba: A. Kerelis (pirmininkas), A. Vaitaitis, Z. Miliūnas, V. Momkus ir L. Monkus. Šiai valdybai pavesta išstudijuoti sąlygas, prie kurio aukščiau minimų postų būtų geriausia prisijungti. Sekančiame susirinkime apie tai bus pranešta. Spėjama, kad Chicagos apylinkėje gali būti apie 200 lietuvių tremtinių Korėjos karo veteranų.

SAVANORIŲ KŪRĖJŲ CENTRO VALDYBA

Savanorių Sąjungos centro valdybą dabar sudaro J. Liepinaitis, A. Juodka, V. Rekus, o vietoje mirusiųjų plk. J. Bobelio ir plk. Pr. Kauno, pakviesti Dr. K. Gudaitis ir Pr. Vainauskas. Minima valdyba buvo išrinkta korespondenciniu būdu, nes daugelis narių yra Amerikoje, Kanadoje, Australijoje, Vokietijoje, N. Zelandijoje ir kitur.

Pirmojo Ramovės Atstovų Suvažiavimo fotografijų galima gauti pas KARIO atstovą Čikagoje: Bal. Brazdžionį, 4040 So. Francisco Ave., Chicago 2, ILL.

KARYS

THE WARIOR

magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly by "KARYS", 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y. Subscription $5.00 per year. Single copy 50 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 680 Bushwick Avenue, Brooklyn 21, N. Y.

*

Redaktorius **Zigmas Raulinaitis,**
Administratorius **Leonas Bileris**

*

REDAKCINĖ KOMISIJA:

Stasys Butkus,
Kazys Kepalas,
Juozas Valakas.

*

REDAKCINĖ KOLEGIJA:

plk. ltn. K. Ališauskas
dr. K. Jurgėla,
plk. inž. dr. Vėbra.

Leidžia Kario leidykla

*

Prenumerata JAV ir užsienyje: **metams — $5.00, pusm. — $3.00, atsk. nr. — 50c.** Skelbimai pagal susitarimą.

Adresas: KARYS, 680 Bushwick Ave., Brooklyn 21, N. Y.

PRAŠO LIETUVOS ŽEMĖLAPIO

Reikia specialiam lituanistiniam darbui atlikti Lietuvos topografinio žemėlapio — 1:100.000, 1:200.000, arba 1:300.000. Dėl pirkimo ar paskolinimo sąlygų susitarsim. Rašyti Redakcijai.

ATSIŲSTA PAMINĖTI

Stasius Būdavas: Uždraustas stebuklas. Romanas, 248 psl., kaina $2.60. Dail. Alb. Bielskis. Išleido Gabija, 335 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

Gabija Nr. 5, neperiodinis literatūros žurnalas, red. Stp. Zobarskas. 88 psl., kaina $1.00. Adr: Gabija, 335 Union Ave., Brooklyn 11, N. Y.

KUPRINĖS PABIROS

VARNA VAGĮ PAŽINO
(SEKANT LIAUDIES JUMORĄ)

Šiandien į Lietuvą prigabenta įvairiausių atėjūnų, kurių tarpe daugybė kriminalinio gaivalo. Šiandien vagystės Lietuvoje nebenaujiena.

Vienas rusas per mišką vedasi pasivogęs lietuvio karvę. Buvo pats gražaus pavasario metas.

Kukuoja gegutė, bet pagal Stalino liniją rusiškai:

— Ku-pil, ku-pil! (pirko, pirko).

Tai išgirdęs, nudžiunga rusas:

— Tai geras sovietinės Lietuvos paukštelis. Jis žino, kad aš pirkau.

Karvę vedinąs, rusas įeina į miestą. Varna, atsistojusi ant stogo ir žiūrėdama į vagį, pradėjo kvarkti. Irgi pagal Stalino liniją— rusiškai:

— Uk-ral, uk-ral! (pavogė, pavogė).

Užpykęs rusas ir riebiai nusikeikęs suriko:

— O kas tau išplepėjo, tu buržuazinės Lietuvos ragana, kad aš pavogiau. **Šs**

POLITRUKAI SIELOS NETURI

1941 m. birželio mėn. sukilimo dienomis prieš bolševikus, lietuviai kareiviai kaikuriuose daliniuose likvidavo politrukus. Tie daugiausia buvo įkyrėję.

Vienose Vilniaus miesto kareivinėse nukautus politrukus suvertė į kareivinių kieme vokiečių bombos išraustą duobę. Ir užvertė juos šiukšlėmis.

Vadas užtiko negarbingai palaidotus politrukus ir pradėjo barti savo kareivius:

— Girdit, vyrai, tai negražu! Reikėjo palaidoti kapinėse, kaip žmones.

— Tamsta vade, kapinėse laidojama tik žmonės, turį sielą, — pasiteisino kareiviai, — o politrukai sielos neturi.

— Kaip tai? — nustemba vadas.

— Visai paprastai! — atsako kareiviai. — Jie visą laiką mus mokė, kad žmogus sielos neturi. Matyt, jie ir neturėjo jos.

JAUNO KAREIVIO NORAS

Kokioje ginklų rūšyje norėtum atlikti karinę prievolę? — užklausė naujokų ėmimo komisijos pirmininkas sėkmingai sveikatos patikrinimą praėjusį naujoką.

— Generaliniam štabe! — trumpai atsakė naujokas.

— Ar tu esi kvailas? — paklausė tokio neįvykdomo pasirinkimo nustebintas naujokų ėmimo komisijos pirmininkas.

— Ar tokių kvalifikacijų ten reikalaujama? — vėl paklausė rimtai nusiteikęs naujokas.

STAČIOKIŠKAS PIEMUO

Vienas Žemaitijoje stovinčio pulko vadas, Lietuvos kariuomenės pulkininkas, rudenį vykstančių manevrų metu netyčiomis atsiskyrė nuo savo palydovų ir vienas pats žygiuodamas per laukus staiga panorėjo užsirūkyti. Išsiėmęs savo portsigarą, jis pastebėjo nebeturįs degtukų. Savo laimei pamatė netoliese ganantį piemenį, į kurį pulkininkas ir kreipėsi, klausdamas ar tas neturįs ugnies.

— Duok man vieną papirosą, tai gausi ugnies! — visai stačiokiškai atsakė piemuo.

— Labai prašau! — atsakė pulkininkas, atkišdamas piemeniui savo sidabrinį portsigarą.

Piemuo paėmė papirosą, įsidėjo jį į burną ir dideliam pulkininko nustebimui, užbraukęs degtuką pirma pakišo ugnį pulkininkui.

— Tu, visdėlto, nesi toks blogas vaikas ir esi šiek tiek pamokytas mandagumo, — pagyrė pulkininkas.

— Nesu toks kvailas, kad pirmutinis degdamas papirosą sugerčiau didžiausius dūmus ir sierą, — baigė pasikalbėjimą su pulkininku ir prie savo kiaulių bėgdamas piemuo. **J. Skaržinskas.**

IŠ LIAUDIES KŪRYBOS
1940—1941

Leninas maišą nešė,
Stalinas atrišo, —
Mūsų Lietuvėlėj
ubagų priviso.

*

Viens išėjo (suprask: rusai),
Kits atėjo (suprask: vokiečiai),
Lietuvėle, tau nieko gera.

Borisas Afanasjevičius

Politrukas Borisas Afanasjevičius, vienas ryškiųjų asmenybių iš Raulo Gurgos "Šaunaus politruko liūdnų užrašų". Kaip 'draugas' Borisas nusiskundžia, jis dabar esąs tik šaunus brigadierius savo gimtojoj Vologdos srityje, kažkokiame Raudonojo Vailoko kolchoze. Geresnei jo karjerai pakenkė Lietuvos kareiviai. Mat, nepavyko jų užtempti ant raudonojo kurpalio. Be to, 1941 m. birželio mėn. sukilimo dienomis vos išnešęs sveiką kailį iš Varėnos poligono.

"Draugas" Borisas "Kuprinės pabiroms" rašo: "Aš myliu Lietuvą dėl jos buvusių skanių dešrų, sūrio, sviesto ir lašinių, dėl pigių ir gerų laikrodėlių, bet Lietuvos kareivių nekenčiu iš tolo. Dėl jų ne tik nervų netekau, bet ir iš Varėnos poligono atsiminimą dar tebeturiu: kairėj šlaunyje neišimtą kulką.

LAIMĖS ŽENKLAS

— Ar tiki, Petrai, kad pasaga neša laimę?

— Ne, netikiu.

— Kodėl?

— Aš ir dabar tebenešioju pasagos žymę šlaunyje, kurią man įspaudė manasis žirgelis, man dar tebetarnaujant raitininkų pulke.

Kaina
2 u—a

Lietuvių Auditorija

3133 So. Halsted Street

Chicago, Ill.

Tel.: VIctory 2-6172

KETURIOS SALĖS

Išnuomojamos vestuvėms ir pobūviams su maistu ar be maisto. Susirinkimams ir konferencijoms salės veltui

TAUPYKITE ateičiai. Pasidėkite taupomus pinigus į **CHICAGO SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION**, kur kiekviena santaupa pilnai apdrausta iki $12,500.00 — by an Agency of the United States Government.

KUR visada buvo ir yra išmokamas aukštas devidendas.

KUR pinigai buvo ir yra išmokami pagal pareikalavimą.

KUR tamsta gali atlikti visus savo ir savo šeimos finansinius reikalus.

KUR 27 metų patyrimas užtikrina visiems saugų ir teisingą patarnavimą.

Dėl paskolų geresnėm sąlygom, perkant arba statant namą, visada pasimatykite su mumis.

Mūsų turtas yra virš dvylikos milijonų dolerių— $12.500.000.00.

Chicago Savings & Loan Association

GRovehill 6-7575

6236 South Western Avenue, CHICAGO, ILL.

J. PAKEL — Prezidentas

Visko Užtektinai—Tuojau Pristatom

Baldus, šaldytuvus, pečius, skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

Žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal Jūsų užsakymą

Roosevelt Furniture Co., Inc.
LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO
Tel. SEeley 3-4711

Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

Taupyk Tvirčiausioj Amerikos Įstaigoj

STANDARD FEDERAL
turtas virš $41,000,000.00
Atsargos Fondas virš .... $ 3,250,000.00

STANDARD FEDERAL yra Federal Savings and Loan Insurance Corp. ir Federal Home Loan Bank System narys

Įstaigos valandos: Kasdien nuo 9 val. ryto iki 4 val. po pietų.
Ketvirtadien. nuo 9 val. ryto iki 8 v. v.
Trečiadieniais visai neatidaroma.

JUSTIN MACKIEWICH, President and Manager

11220

LIETUVIŲ RADIJO D-JOS PROGRAMOS

J. P. GINKUS, Direktorius

Trečiadieniais 10:00 val. vak. — WWRL 1600 kc

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t. t. Vestuvės puotos, liūdni pranešimai).

495 Grand Street **Brooklyn 11, N. Y.**

Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS, Direktorius — J. VALAKAS, Pranešimų Dir.

Winter Garden Tavern, Inc.

Puikus baras, restoranas ir didelė salė susirinkimams, vestuvėms ir kitokiems sociališkiems pobūviams

SAVININKAS

VYTAUTAS BELECKAS

1883 Madison Street, Brooklyn 27, N. Y.

(Prie Forest Ave. stoties) (Ridgewood)

Tel.: EV 2-9586

VISI KVIEČIAMI ATSILANKYTI

ADAMS APPLIANCE & TELEVISION

DIDŽIULĖ LIETUVIŲ VETERANŲ PREKYBA DETROITE

18430 Joy Road, Detroit, Mich.

SAVIEJI PAS SAVUOSIUS!